

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2023

Vilém Kavan

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Energetická politika SRN vůči Ruské federaci během éry
Angely Merkelové**

Bakalářská práce

Autor práce: Vilém Kavan

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. et Dipl.-Pol. Martin Jeřábek, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 8. 2023

Vilém Kavan

Bibliografický záznam

KAVAN, Vilém. *Energetická politika SRN vůči Ruské federaci během éry Angely Merkelové*. Praha, 2023. 75 s. Bakalářská práce práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. et Dipl.-Pol. Martin Jeřábek, Ph.D.

Rozsah práce: 104 386 znaků

Abstrakt

Tato práce se zabývá německou energetickou politikou vůči Ruské federaci během éry Angely Merkelové (2005-2021). Především se zaměřuje na import ruského zemního plynu do Německa a s ním související projekty *Nord Stream 1* a *Nord Stream 2*. Hlavním cílem práce bylo zodpovědět výzkumnou otázku, zdali energetické zájmy Spolkové republiky Německo vedly k navyšování její závislosti na Ruské federaci. Práce analyzuje německý přístup jak ke své energetické politice, tak k politice ruské a dává ho do souvislosti s konkrétními daty, jež se importu ruského plynu týkají.

Z analýzy vyplývá, že Spolková republika Německo vedla svou energetickou politiku vůči Ruské federaci nezávisle na jejích politických krocích, stejně jako zanedbávala kritiku, již někteří její partneři k vzájemné spolupráci vyjadřovali. Výsledkem práce zároveň je, že energetická politika Spolkové republiky Německo vedla k navyšování její závislosti na Ruské federaci.

Abstract

This thesis focuses on German energy policy towards the Russian federation during Angela Merkel's leadership as Chancellor of Germany (2005-2021). The primary focus is the import of Russian natural gas to Germany and related projects such as Nord Stream and Nord Stream II. The aim of this thesis is to answer the research question of whether the energy interests of the Federal Republic of Germany have led to an increase in its dependence on the Russian Federation. The thesis analyses the German approach towards both their own energy policy and the policy of the Russian Federation and aims to contextualise this with data connected with Russian gas exports to Germany.

The analysis shows that the Federal Republic of Germany ran its energy policy towards the Russian Federation independently of Russian policy actions and the wider criticism received from various German partners. The conclusion of the thesis is that the energy policy of the Federal Republic of Germany conclusively led to an increase in its dependence on the Russian Federation.

Klíčová slova

Spolková republika Německo, Ruská federace, energetická politika, zemní plyn, *Nord Stream*

Keywords

Federal republic of Germany, Russian Federation, energy policy, natural gas, Nord Stream

Title

Energy policy of the Federal republic of Germany towards the Russian Federation during the Angela Merkel era

Poděkování

Tímto velmi děkuji PhDr. Martinu Jeřábkovi, PhD. za jeho trpělivost, cenné rady a odborné vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1 Úvod	1
1.1 Cíle práce a metodologie	3
1.2 Rozbor zdrojů.....	5
2 Energetická spolupráce na pozadí německo-ruského speciálního vztahu před nástupem Merkelové	8
2.1 Vztahy předních německých a ruských představitelů po pádu železné opony v kontextu německo-ruské energetické politiky	9
2.2 Angela Merkelová a její vztah k Vladimíru Putinovi	11
3 Energetická spolupráce ruské politice navzdory	14
3.1 Dědictví G. Schrödera v podobě projektu Nord Stream.....	15
3.2 Dopad gruzínské krize na německo-ruské energetické vztahy	16
3.3 Anexe Krymského poloostrova a její dopady na německou energetickou politiku.....	18
3.4 Vyhodnocení hypotéz	20
4 Projekt Nord Stream 2 aneb Německo proti všem	21
4.1 Německá motivace za projektem	21
4.2 Kritika projektu.....	23
4.3 Postoj evropských států k projektu	24
4.4 Postoj Spojených států k projektu.....	26
4.5 Vyhodnocení hypotéz	31
5 Německý ústup od jaderné energie	32
5.1 Zelená politika na domácí scéně a německé vnímání jaderné energetiky	32
5.2 Bezprostřední dopady Energetického konceptu 2011.....	35
5.3 Vyhodnocení hypotéz	37
6 Závěr	38
7 Použitá literatura	40
7.1 Primární literatura a prameny	40
7.1.1 Dokumenty a legislativa	40
7.1.2 Tiskové zprávy.....	41
7.1.3 Novinové články s uvedenými autory.....	43
7.1.4 Ostatní tisk	50
7.1.5 Statistické údaje	57
7.2 Sekundární literatura.....	57
8. Seznam příloh	62

1 Úvod

Spolková republika Německo je největší ekonomikou a zároveň největším konzumentem energie v rámci Evropské unie. Jak Německo, tak ale také naprostá většina unijních států jsou z důvodu nepříznivých geografických podmínek závislé na importu fosilních energetických surovin.¹ V roce 2022 byla unijní závislost na importu zemního plynu až 97 %.² Důležité, jak pro Německo, tak samotnou EU, jsou také dodávky ropy a uhlí. Dlouhodobým klíčovým dodavatelem těchto energetických surovin je Ruská federace, která patří mezi státy s nejvýznamnějším nerostným bohatstvím na světě. Na jejím území se nachází až čtvrtina veškerého světového zemního plynu³ a také necelých 5 % veškerých zdrojů ropy.⁴ Ještě v roce 2021 byla bezmála polovina do EU importovaného zemního plynu ruského původu a podobný podíl měla Ruská federace i na importu černého uhlí. Pro EU je Rusko také nejvýznamnějším dodavatelem ropy.⁵

Ve své práci jsem se rozhodl zabývat přístupem Spolkové republiky Německo ke své energetické politice, která má z důvodu propojenosti evropského energetického trhu klíčový význam i pro celou Evropu. Důraz přitom budu klást na její plynovou politiku vůči Ruské federaci. Zemní plyn, stejně jako pro EU, představuje pro Německo jeden z nejvýznamnějších energetických zdrojů. V roce 2022 měl bezmála čtvrtinový podíl na jeho celkové energetické spotřebě a jeho podíl na německém energetickém mixu se stabilně pohybuje mezi 10 a 15 procenty.⁶ Z Ruské federace dlouhodobě proudí zemní plyn do EU skrze 3 plynovody – plynovodem jamalským (vedoucím přes Bělorusko a Polsko), ukrajinským (vedoucím přes Ukrajinu a Slovensko) a plynovodem *Nord Stream* (vedoucím přímou cestou z Ruské federace do Německa po dně Baltského moře).⁷

¹ Eurostat. (2023, April 28). Energy statistics - an overview - Statistics Explained. [cit. 2023-05-29] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_statistics_-_an_overview#Energy_dependency

² Eurostat. (2023, May 3). *Natural gas supply statistics - Statistics Explained*. [cit. 2023-06-29] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Natural_gas_supply_statistics

³ Worldometers. (n.d.). *Natural Gas Reserves by Country* [cit. 2023-06-28] <https://www.worldometers.info/gas/gas-reserves-by-country/>

⁴ Worldometers. (n.d.). *Oil Reserves by Country* [cit. 2023-06-28] <https://www.worldometers.info/gas/gas-reserves-by-country/>

⁵ European Commission. (2022, March 8). *REPowerEU: Joint European action for more affordable, secure and sustainable energy* [cit. 2023-05-22] <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/home/en>

⁶ Ritchie, H., Roser, M., & Rosado, P. (n.d.). *Germany: Energy Country Profile*. Our World in Data. [cit. 2023-06-02] <https://ourworldindata.org/energy/country/germany>

⁷ Příloha č. 1

Zároveň je to právě Spolková republika Německo, která dlouhodobě patří mezi nejvýznamnější evropské zastávce energetické spolupráce s Ruskou federací. Během éry Angely Merkelové (2005-2021) byly vybudovány hned dva plynovody přímo vedoucí z Ruské federace na německé území (již zmíněný *Nord Stream* dokončený v roce 2012 a *Nord Stream 2* dokončený v roce 2021) a import zemního plynu (jak do SRN, tak do EU) dosahoval v závěru kancléřčina působení historických maxim. Němečtí představitelé tyto kroky činili, ačkoli se ruský stát ve stejném období konzistentně vyznačoval nedemokratickou a mezinárodnímu právu se příčící politikou (lze připomenout ruskou invazi do Gruzie v srpnu 2008, anexi ukrajinského Krymu v roce 2014 či přístup k opozičním politikům po celou dobu prezidentské éry V. Putina). Ta vyvrcholila ruským útokem na sousední Ukrajinu v únoru 2022, tedy pouze několik měsíců po konci působení A. Merkelové v roli kancléřky. V souvislosti s následnou válkou na Ukrajině se zásadně snížil import ruského plynu do Evropy, což byl jeden z předních důvodů, který stál v zimě na přelomu let 2022 a 2023 za doposud největší evropskou energetickou krizi 21. století.⁸ Německá energetická spolupráce s Ruskou federací je ale pro evropský kontinent klíčová dlouhodobě a její kořeny sahají až do 60. let 20. století.

Paralelně s prohlubováním německo-ruských energetických vztahů prochází německá energetická politika zásadní proměnou, které se souhrnně přezdívá *Energiewende* („energetický obrat“). V roce 2010 přijal druhý kabinet Angely Merkelové Energetický koncept, který měl za cíl naprosto zásadně snížit emise skleníkových plynů (až o 95 % ve srovnání s hodnotami roku 1990) a v dlouhodobém měřítku také snížit německou závislost na importu fosilních energetických surovin. Energetický koncept, jenž německý kabinet před 13 lety přijal, byl postaven na dvou základních pilířích, které měly Německu pomoci stanovených cílů dosáhnout. Prvním byla energetická efektivita a druhým zásadní navýšení podílu obnovitelných zdrojů energie (OZE) na národním energetickém mixu. Po fukušimské jaderné havárii následujícího roku byl koncept aktualizován a doplněn o úplný odklon od produkce jaderné energie na německém území do konce roku 2022.⁹

Podoba německého energetického mixu se ze zmíněných důvodů v posledních letech zásadně proměnila. Jakkoli zůstaly podíly uhlí či zemního plynu podobné, zásadně se snížil podíl jaderné energie a zásadně se zvýšil podíl OZE. Podíl jaderné energie, která ještě v roce

⁸ IEA (2023), Europe's energy crisis: What factors drove the record fall in natural gas demand in 2022?, IEA, Paris [cit. 2023-07-28] <https://www.iea.org/commentaries/europe-s-energy-crisis-what-factors-drove-the-record-fall-in-natural-gas-demand-in-2022>

⁹ German Federal Foreign Office. (n.d.) The German Energiewende – Transforming Germany's energy system. [cit. 2023-05-29] <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/610620/5d9bfec0ab35695b9db548d10c94e57d/the-german-energiewende-data.pdf>

2009 tvořila necelou čtvrtinu celého energetického mixu, se snížil na pouhých 6 a půl procenta v roce 2022, zatímco ve stejném časovém období se podíl OZE zvýšil ze zhruba 16 % na necelou polovinu celého energetického mixu.¹⁰ V první polovině roku 2023 již tvořily OZE většinu německého energetického mixu¹¹ a jedním z dílčích německých cílů je jejich 100% zastoupení v rámci energetického mixu do roku 2035.¹²

Ve své bakalářské práci se budu zabývat především problematikou prohlubování německo-ruského energetického vztahu na pozadí ruské problematické politiky mezi lety 2005 a 2021. Důraz budu klást především na otázku zemního plynu a s ním související plynovody *Nord Stream* a *Nord Stream 2*. Zároveň se budu věnovat otázce vládního rozhodnutí o odklonu od jaderné energetiky a jeho souvislostem s německou poptávkou po ruském zemním plynu.

1.1 Cíle práce a metodologie

Cílem práce je odpovědět na výzkumnou otázku:

- Vedly německé energetické zájmy ke zvyšování závislosti SRN na Ruské federaci?

Na základě výzkumné otázky jsem si stanovil 3 hypotézy (*H1*, *H2*, *H3*), jež zní:

- H1: „SRN dostatečně nereflektovala kontroverze ruské jak domácí, tak především zahraniční politiky, a jim navzdory si na ruském státě zvyšovala energetickou závislost.”
- H2: „Přestože němečtí partneři upozorňovali, že *Nord Stream 2* není ekonomický, nýbrž politický projekt, vláda Angely Merkelové tuto skutečnost zanedbala a vnímala pouze ekonomické aspekty projektu.”
- H3: „Německá vnitropolitická situace směřovala její politické představitele k odklonu od jaderné energie, který měl za následek navýšení importu ruského plynu.”

Ve své práci tedy předpokládám, že němečtí představitelé vnímali agresivní politiku Ruské federace, ale z určitých důvodů ji ve své energetické politice vůči ní nereflektovali a bez ohledu na ni vzájemný německo-ruský energetický vztah rozvíjeli. Zároveň předpokládám, že

¹⁰ Příloha č. 3

¹¹ Reuters (2023, June 27). *Renewable share of German power use climbs to 52.3% in first half*. Reuters. <https://www.reuters.com/sustainability/renewable-share-german-power-use-climbs-523-h1-2023-06-27/>

¹² International Trade Administration. (2022, August 4) *Germany - Country Commercial Guide*. [cit. 2023-05-29] <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/germany-energy>

na německý přístup neměla velké dopady ani kritika ze strany jeho partnerů (Polska, USA apod.), navzdory níž konzistentně podporovali projekt *Nord Stream 2*. A na závěr předpokládám, že jeden z předních důvodů, pro který rozhodli němečtí představitelé o navýšování objemu importovaného plynu, byla situace na domácí scéně. Ta, předpokládám, měla za následek odklon Německa od jaderné energetiky a také jeho vyšší poptávku po ruském plynu.

Práci povedu jako jedinečnou jednopřípadovou studii. Mým cílem tedy nebude získané poznatky jakýmkoli způsobem zobecňovat, nýbrž pouze dané téma vysvětlit a ověřit platnost stanovených hypotéz.¹³ V rámci práce budu analyzovat přístup, který k ruské politice a ke své národní energetické politice němečtí představitelé uplatňovali. Ten budu dávat do souvislosti jak s událostmi, které v konkrétních obdobích nastaly, tak s relevantními daty (především statistikami, jež se týkají objemu importovaného plynu).

Práci rozdělím do čtyř základních kapitol. Ačkoli to není jádrem mého tématu, považuji za nutné úvodní kapitolu věnovat vzájemnému německo-ruskému vztahu před nástupem A. Merkelové na pozici kancléřky, stejně jako okolnostem jejího nástupu do funkce. Kapitola by měla přispět jak k vyšší objektivitě výkladu mé práce, tak především k lepšímu pochopení tématu jako takového. Úvodní kapitolu tedy věnuji věcnému shrnutí specifčnosti vzájemného mezistátního vztahu a počátkům německo-ruské energetické politiky.

V následující kapitole se budu věnovat hypotéze *H1*. V kontextu vzájemných mezistátních vztahů a samotné ruské politiky v ní budu analyzovat přístup německých představitelů k projektu plynovodu *Nord Stream* a importu ruského plynu obecně. V rámci této kapitoly bude v mé snaze ověřit, zda si němečtí představitelé uvědomovali problémovost ruské domácí i zahraniční politiky a pokud ano, zda ji ve své energetické politice reflektovali. Analýzu uskutečním u vybraných událostí (vražda novinářky Anny Politkovské, přerušování dodávek energetických surovin do Evropy, ruská invaze do Gruzie a anexe Krymu). Po aplikaci tohoto postupu bych měl být schopen na konci kapitoly dospět k závěru, zdali byla hypotéza *H1* definována správně, či nikoli.

V kapitole další se budu věnovat problematice projektu plynovodu *Nord Stream 2*, jenž měl zdvojnásobit kapacitu již existujícího plynovodu *Nord Stream*. V rámci ní budu ověřovat hypotézu *H2*. Mým cílem tedy bude ověřit, zda němečtí představitelé opravdu zanedbali kritiku, jež byla s projektem spojena. V této kapitole uvedu jak důvody, pro které se němečtí představitelé rozhodli projekt podpořit a stát za ním, tak hrozby, které ze samotné podstaty

¹³ Drulák, P. (2008, January 1). *Jak zkoumat politiku*. s.34

projektu vyplývaly a pro které byl německý přístup kritizován. Kritiku jako takovou rozvedu na příkladu USA. Ty jsem si z důvodu jejich specifického postavení. Zaprvé jsou dlouhodobě jedním z nejvýznamnějších německých partnerů (a to jak v obchodní, tak bezpečnostní rovině). Zadruhé, ačkoli se jednalo o období, ve kterém byla americká politická situace silně polarizovaná, v otázce tohoto projektu panovala nadstranická shoda. A v neposlední řadě to byly sankce ze strany Spojených států, které v první polovině roku 2020 projekt *Nord Stream 2* málem zhatily.

V poslední kapitole se zaměřím na hypotézu *H3* a situaci na německé domácí scéně v druhém funkčním období Angely Merkelové, konkrétně na jaro 2011. Předpokládám, že na německou poptávku po plynu mělo dopad tehdejší vládní rozhodnutí o odklonu od jaderné energie. Nejprve se samotné rozhodnutí pokusím vysvětlit a následně ověřit, zda mělo vliv (a případně jaký) na postavení zemního plynu v rámci německé energetické politiky.

V závěrečných částech kapitol 3, 4 a 5 se budu vyhodnocovat platnosti daných zkoumaných hypotéz. Jejich vyhodnocení zároveň zopakuji a podrobněji rozeberu v závěru celé práce.

1.2 Rozbor zdrojů

Hlavním zdrojem mé práce je především odborná cizojazyčná (především anglicky a německy psaná) literatura. Jelikož se v práci snažím odborným způsobem promítnout jak energetickou rovinu německé politiky, tak i zahraniční politiku jako takovou (především ve vztahu k Ruské federaci), liší se mé zdroje v závislosti na konkrétních částech textu. V těch, ve kterých rozebírám německo-ruské energetické vztahy, často vycházím z textů, na nichž se podílela Dr. Kirsten Westphalová, jež publikuje své texty převážně na německém institutu pro zahraniční a bezpečnostní záležitosti (*Stiftung Wissenschaft Und Politik*). Z jejich textů jsou v rámci mé bakalářské práce významně zastoupeny především *German-Russian Gas Relations. A Special Relationship in Troubled Waters*,¹⁴ *German–Russian gas relations in face of the energy transition*¹⁵ či *Nord Stream 2: a political and economic contextualisation*.¹⁶ Dále v rámci tohoto tématu odkazují na texty profesora Marca Siddiho, jenž působí na Finském

¹⁴ Bros, A., Mitrova, T., Westphal, K. (2017). German-Russian Gas Relations. A Special Relationship in Troubled Waters. [cit. 2023-06-29] 10.13140/RG.2.2.33394.56003.

¹⁵ Westphal, K. (2020). German–Russian gas relations in face of the energy transition. *Russian Journal of Economics*, 6(4), 406–423. [cit. 2023-06-20] <https://doi.org/10.32609/j.ruje.6.55478>

¹⁶ Lang, K., Westphal, K. (2017). Nord Stream 2: a political and economic contextualisation. *Stiftung Wissenschaft Und Politik*, 39. [cit. 2023-07-01] https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/document/51318/1/ssoar-2017-lang_et_alNord_Stream_2_a_political.pdf

institutu pro mezinárodní vztahy. Jeho poznatky jsem čerpal zejména z textů *German Foreign Policy towards Russia in the Aftermath of the Ukraine Crisis: A New Ostpolitik?*,¹⁷ *Theorising conflict and cooperation in EU-Russia energy relations: ideas, identities and material factors in the Nord Stream 2 debate*¹⁸ a *The EU-Russia gas relationship: new projects, new disputes?*¹⁹ Co se týče samotného projektu Nord Stream 2 a jeho kontextu, důležité informace jsem získal z odborných článků *Nord Stream 2: A prelude to war*,²⁰ *Denmark and Nord Stream 2: A small state's role in global energy politics*²¹ či *Nord Stream 2 as a Threat to National Interests of Poland and Ukraine*.²²

Ke zpracování hypotézy týkající se německého odklonu od jaderné energetiky mi byly nápomocny texty *Post-Fukushima energy paths: Japan and Germany compared, Did Fukushima matter? Empirical evidence of the demand for climate protection in Germany*,²³ *Security, justice and the energy crossroads: Assessing the implications of the nuclear phase-out in Germany*²⁴ a *France and Germany Nuclear Energy Policies Revisited: A Veblenian Appraisal*.²⁵

Pro popis německé zahraniční politiky byla pro mou práci klíčová kniha *Germany, Russia, and the Rise of Geo-Economics*²⁶ od Dr. Stephena F. Szaba. Náhled na zahraniční politiku a německo-ruské vztahy jako takové jsem ale získal také ve Spangerově *German-*

¹⁷ Siddi, M. (2016) *German Foreign Policy towards Russia in the Aftermath of the Ukraine Crisis: A New Ostpolitik?*, *Europe-Asia Studies*, 68:4, 665-677. [cit. 2023-05-25]

¹⁸ Siddi, M. (2020) *Theorising conflict and cooperation in EU-Russia energy relations: ideas, identities and material factors in the Nord Stream 2 debate*, *East European Politics*, 36:4, 544-563, [cit. 2023-05-25] DOI: 10.1080/21599165.2019.1700955

¹⁹ Siddi, M. (2015, October 1). *The EU-Russia gas relationship: new projects, new disputes?* Unica-it. [cit. 2023-06-02]

https://www.academia.edu/16350194/The_EU_Russia_gas_relationship_new_projects_new_disputes

²⁰ Kóczy, L., Csercsik, D., Sziklai, B. R. (2022). *Nord Stream 2: A prelude to war*. *Energy Strategy Reviews*, 44, 100982. [cit. 2023-03-29] <https://doi.org/10.1016/j.esr.2022.100982>

²¹ Wood, S., Henke, O. (2021), *Denmark and Nord Stream 2: A small state's role in global energy politics*, *Energy Policy*, Vol. 148, Part B. [cit. 2023-03-22]

²² Sydoruk, T., Stepanets, P., & Tymeichuk, I. (2019). *Nord Stream 2 as a Threat to National Interests of Poland and Ukraine*. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 19(3-4), 467-490. [cit. 2023-03-22]

²³ Gallier, C., Löschel, A., Sturm, B. (2014) *Did Fukushima matter? Empirical evidence of the demand for climate protection in Germany*, *Applied Economics Letters*, 21:12, 846-851, [cit. 2023-05-29] DOI: 10.1080/13504851.2014.892194

²⁴ Rehner, R., McCauley, D. (2016), *Security, justice and the energy crossroads: Assessing the implications of the nuclear phase-out in Germany*, *Energy Policy*, Vol. 88, Pages 289-298. [cit. 2023-05-06]

²⁵ Petit, P. (2013). *France and Germany Nuclear Energy Policies Revisited: A Veblenian Appraisal*. *Panoeconomicus*. 60. 687-698. [cit. 2023-05-04] 10.2298/PAN1305687P.

²⁶ Szabo, S. F. (2014). *Germany, Russia, and the Rise of Geo-Economics*. Bloomsbury Publishing. [cit. 2023-05-30]

Russian Relations: A Pan-European Mission as National Interest,²⁷ Forsbergově *From Ostpolitik to 'frostpolitik'? Merkel, Putin and German foreign policy towards Russia*²⁸ či Handlově *Entfremdung und Kooperation: Paradigmenwechsel in der deutschen Russlandpolitik?*.²⁹ Pro úvodní kapitolu byl velmi důležitý článek *Germany and Russia Since Reunification, German Politics and Society*³⁰ od Randalla Newnhama.

Vzhledem k povaze mé práce je nutné popisovat a analyzovat postoje a vyjádření různých osob, především politických představitelů. Za předpokladu, že je to možné, odkazují na oficiální internetové zdroje konkrétních institucí (ministerstev, kancléře, Kremlu, Bílého domu či dalších příslušných subjektů). V ostatních případech se snažím čerpat z renomovaných deníků, především německých *Spiegel.de* a *Deutsche Welle*. Vzhledem k mezinárodnímu charakteru práce ale často cituji také deníky *Reuters*, *Euractiv*, *Politico*, *Radio Free Europe/Radio Liberty* či *The Guardian*.

²⁷ Spanger, H.-J. (2012). German-Russian Relations: A Pan-European Mission as National Interest. *Studia Diplomatica*, 65(1), 33–44. [cit. 2023-06-04] <https://www.jstor.org/stable/26531517>

²⁸ Forsberg, T. (2016), From Ostpolitik to 'frostpolitik'? Merkel, Putin and German foreign policy towards Russia. *International Affairs*, 92: 21-42. [cit. 2023-05-28] <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12505>

²⁹ Handl, V. (2019). Entfremdung und Kooperation: Paradigmenwechsel in der deutschen Russlandpolitik?. *Osteuropa*, 69(1–2), 53–66. [cit. 2023-07-23] <https://doi.org/10.35998/oe-2019-0025>

³⁰ Newnham, R. (2017). Germany and Russia Since Reunification, *German Politics and Society*, 35(1), 42-62. Retrieved Jun 1, 2023, [cit. 2023-05-29] <https://doi.org/10.3167/gps.2017.350103>

2 Energetická spolupráce na pozadí německo-ruského speciálního vztahu před nástupem Merkelové

V rámci následující kapitoly je mým cílem stručně vysvětlit specifickou německo-ruského vztahu a situaci, během které kancléřka do úřadu nastoupila. Pokusím se vysvětlit určité aspekty, které dle mého mínění měly vliv na celkovou podobu vzájemného mezistátního vztahu a které se projeví při jeho dalším formování po roce 2005, tedy po nástupu Angely Merkelové do kancléřského úřadu. Smyslem této kapitoly není primárně ověřovat stanovené hypotézy, ale popsat okolnosti, které jsou dle mého názoru pro nastínění celé problematiky nezbytné.

Alexander Rahr popsal německo-ruský vztah jako vztah „speciální“.³¹ Po 2. světové válce, respektive po následném rozdělení Německa na západní a východní část, byly mezi Západním Německem (SRN) a Sovětským svazem (tedy předchůdcem Ruské federace) po několik dekad de facto přerušeny veškeré formální styky. To se změnilo s příchodem doktríny Willyho Brandta, tzv. *Ostpolitik*. Ta se projevovala ve faktické spolupráci mezi SRN a Sovětským svazem a byla součástí tzv. politiky *Détente*.³² V rámci *Ostpolitik* byl prosazen přístup nazývaný *Erdgas-Röhren-Geschäft*,³³ na základě kterého začal v říjnu 1973 proudit sovětský zemní plyn do Západního Německa.³⁴ Objem importovaného plynu se postupně zvyšoval a v době rozpadu Sovětského svazu odebíralo Německo zhruba polovinu svého plynu právě od něj.

Po rozpadu SSSR byly pro vývoj vzájemných německo-ruských vztahů klíčové vzájemné vztahy jejich předních politických představitelů.³⁵ Ty, společně s *Ostpolitik* a její součástí *Wandel durch Handel*,³⁶ determinovaly celý jejich vývoj.

³¹ Rahr, A. (2007). Germany and Russia: A Special Relationship. *The Washington Quarterly*, 30(2), 137–145. [cit. 2023-06-04] <https://doi.org/10.1162/wash.2007.30.2.137>. s. 137

³² Politický přístup, který spočíval v uvolňování napětí mezi východní a západní částí světa.

³³ V překladu „plyn za trubky“, v principu obchod plynu za technologie.

³⁴ Bros, A., Mitrova, T., Westphal, K. (2017). s. 7

³⁵ Newnham, R. (2017).

³⁶ Neboli změna skrze obchod, což je klíčový princip *Ostpolitik*.

2.1 Vztahy předních německých a ruských představitelů po pádu železné opony v kontextu německo-ruské energetické politiky

Prvním ruským prezidentem se stal na sklonku roku 1991 Boris N. Jelcin, zatímco staronovým německým kancléřem zůstal západoněmecký Helmut Kohl. Ten si postupem času vypracoval se svým ruským protějškem poměrně blízký vztah (vzhledem k formě jednání v roce 1993 přezdívaný také jako „saunové přátelství“).³⁷ Pro postavení ruského státu byl přístup bývalého kancléře klíčový. Ve spolupráci s americkou administrativou (nejprve prezidentem G. Bushem, především ale následně s B. Clintonem) se významně podílel na transformaci evropské bezpečnostní situace (na otázkách souvisejících s rozšiřováním NATO o státy střední a východní Evropy), a tedy i zamýšlené transformaci ruského státu. Tehdejší kancléř viděl v osobě Borise Jelcina člověka, jenž autenticky tenduje k demokratickým hodnotám a má zájem proměnit ruské nejen vnitrostátní nastavení.³⁸ To se projevilo především v kontextu ruské ústavní krize na přelomu září a října 1993, během níž, navzdory jejím nemalým kontroverzím, ruského prezidenta podpořil a zároveň k podpoře jeho osoby naklonil i například už zmíněného prezidenta Spojených států Billa Clintona.³⁹ Podpora se mimo diplomatické záležitosti projevovala i v záležitostech ekonomických a s tím souvisejících záležitostech energetických. Během kancléřské éry H. Kohla se zvýšil import ruského plynu do Německa, který již v roce 1994 překonal 30 mld. metrů krychlových (viz graf č. 1). Německo bylo zároveň na počátku 90. let 20. století největším finančním podporovatelem Ruska (v roce 1993 činil ruský dluh Německu více než 40 miliard eur). Kromě dalšího měl Kohl klíčový vliv také na vytvoření podmínek pro vznik Rady NATO-Rusko v roce 2002.⁴⁰

Na podzim roku 1998 proběhly na německé vnitrostátní úrovni významné změny. Sociální demokraté (SPD) v čele s Gerhardem Schröderem získali v *Bundestagu* (spolkovém sněmu) 298 křesel a společně se Stranou zelených utvořili vládnoucí, tzv. „rudozelenou“, koalici. To mělo několik důležitých implikací. Jednak vzhledem k levicovému charakteru této vlády a jednak vzhledem k osobě samotného kancléře se očekávalo další, pravděpodobně

³⁷ Newnham, R. (2017). s. 49

³⁸ Spohr, K., Piirimäe, K. (2022) With or without Russia? The Boris, Bill and Helmut Bromance and the Harsh Realities of Securing Europe in the Post-Wall World, 1990-1994, *Diplomacy & Statecraft*, 33:1, 158-193, [cit. 2023-03-30] DOI: 10.1080/09592296.2022.2041816

³⁹ Sciolino, E. (1993, September 22). *SHOWDOWN IN MOSCOW; U.S. Supports Move By Russian Leader To Break Deadlock*. The New York Times. [cit. 2023-06-29] <https://www.nytimes.com/1993/09/22/world/showdown-in-moscow-us-supports-move-by-russian-leader-to-break-deadlock.html>

⁴⁰ Szabo, S. F. (2014). s. 38

i výraznější, prohlubování německo-ruského vztahu.⁴¹ To navzdory prohlášením,⁴² které na adresu vzájemných vztahů tehdejší čerstvý kancléř uvedl.⁴³ Zároveň to bylo poprvé v německé historii, kdy vládní koalici na spolkové úrovni tvořila Strana zelených. Především z důvodu jejich vlivu byl v roce 2002 přijat dodatek k energetickému zákonu, který znemožnil výstavbu nových jaderných reaktorů a omezil životnost těch stávajících do konce roku 2021.⁴⁴

První rok Schröderova kancléřství zásadní události v souvislosti s Ruskou federací nepředstavil, což bylo způsobeno zejména chatrným zdravím už dosluhujícího ruského prezidenta. Ten na konci roku rezignoval a k 1. lednu 2000 se stal prezidentem Ruské federace Vladimir Vladimirovič Putin. Zde se znovu ukázalo, jak zásadním může být pro rozvoj vzájemných vztahů mezi státy vztah jejich samotných představitelů. Ani Schröder, ani Putin se nikdy netajili blízkým společným přátelstvím. V roce 2004 dokonce nazval tehdejší kancléř ruského prezidenta dokonalým demokratem.⁴⁵ Po ukončení působení Schrödera ve vysoké politice zůstali ve styku – symbolické bylo jejich objetí na oslavě 70. narozenin bývalého kancléře v dubnu 2014, tedy jen pár týdnů po anektování ukrajinského Krymu Ruskou federací.⁴⁶ Významně medializované byly i exkancléřovy návštěvy Moskvy po vpádu ruských vojsk na Ukrajinu 24. února 2022⁴⁷ či vyjádření, ve kterých naléhal na západní představitele k podpoře Ruska.⁴⁸ Putin ihned při své první cestě do Berlína v červnu 2000 vyzdvihl výjimečnost vzájemných vztahů, když označil Německo za ruského nejvýznamnějšího světového partnera.

Mezi lety 1998 a 2005, tedy v letech, kdy G. Schröder působil na pozici kancléře, došlo také k významnému rozvoji vzájemného obchodu.⁴⁹ Současně se i navýšil objem importovaného zemního plynu (znovu viz graf č. 1).

⁴¹ Newnham, R. (2017). s. 53

⁴² Jedním z prvních prohlášení G. Schrödera při nástupu do funkce kancléře se týkalo zamýšlené snahy dostat německo-ruské vztahy z již zmíněného saunového přátelství.

⁴³ Spanger, H.-J. (2012). s. 34

⁴⁴ Petit, P. (2013). s. 690

⁴⁵ Spiegel.de. (2006, October 23). "I'm Anything but an Opponent of America". DER SPIEGEL, Hamburg, Germany. [cit. 2023-05-26] <https://www.spiegel.de/international/spiegel/spiegel-interview-with-ex-chancellor-gerhard-schroeder-i-m-anything-but-an-opponent-of-america-a-444069.html>

⁴⁶ Cole, J. (n.d.). *escenic*. The Telegraph. [cit. 2023-06-10]

<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10795042/Gerhard-Schroeders-birthday-party-with-Vladimir-Putin.html>

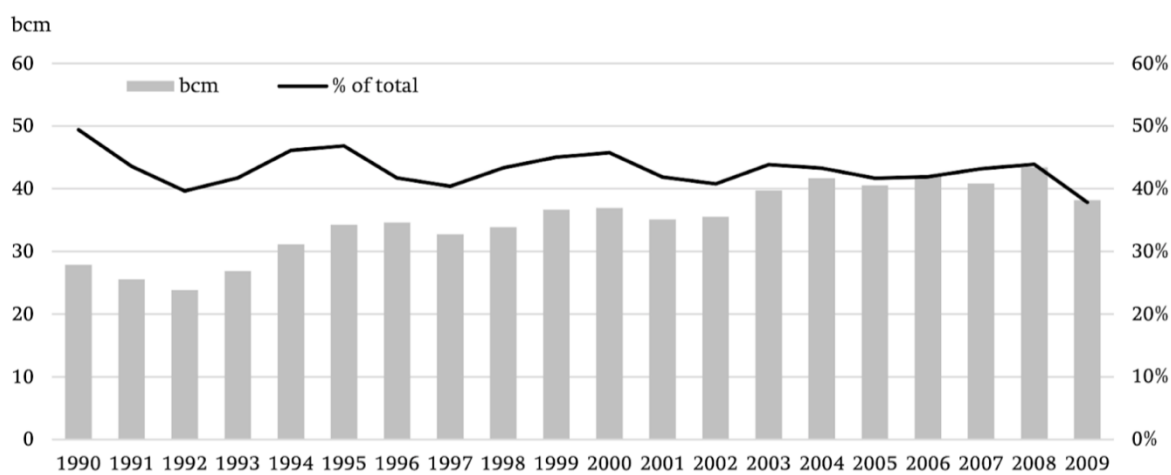
⁴⁷ Karnitschnig, M. (2022, March 10). *Gerhard Schröder travels to Moscow to meet Putin in Ukraine peace bid*. POLITICO. [cit. 2023-05-20] <https://www.politico.eu/article/gerhard-schroeder-in-moscow-to-meet-putin-in-ukraine-peace-bid-sources/>

⁴⁸ Chazan, G. (2022, August 3). *Gerhard Schröder says Russia wants negotiated end to Ukraine war*. Financial Times. [cit. 2023-05-20] <https://www.ft.com/content/ee5ee70c-7b68-4a3f-99f6-27b841762487>

⁴⁹ Newnham, R. (2017). s. 51

Pro účely mé práce je klíčovým momentem Schröderova kancléřství uzavření dohody o konstrukci *NEGP (North European Gas Pipeline)*⁵⁰ v roce 2005, tedy projektu plynovodu vedoucího z Ruské federace do Německa po dně Baltského moře. Exkancléřův přístup byl kontroverzní hned v několika ohledech. Finální dohodu s ruským prezidentem podepsal pouhých 10 dní před mimořádnými volbami do spolkového sněmu v roce 2005⁵¹ a pouhé dva měsíce po odstoupení z kancléřského křesla se stal členem představenstva *Nord Stream AG*.⁵²

Graf č. 1 (německý import plynu ze Sovětského svazu/Ruské federace v letech 1990 až 2009)



Source: International Energy Agency; since 1999 Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle

2.2 Angela Merkelová a její vztah k Vladimíru Putinovi

Tím se dostávám do období navazujícího na mimořádné volby do *Bundestagu* roku 2005. 22. listopadu, na dalších více než 16 let, obsadila kancléřský post první žena, Angela Merkelová. Ve funkci kancléřky působila čtyři po sobě jdoucí období, po kterých ji v prosinci 2021 vystřídal sociální demokrat Olaf Scholz.⁵³

Považuji za důležité alespoň stručně popsat její základní osobnostní rysy a uvést je do souvislosti s jejím politickým působením, především jejím vztahem k Ruské federaci.

⁵⁰ V roce 2006 došlo k přejmenování na Nord Stream.

⁵¹ Tento krok někteří autoři vnímají jako pojistku pro případ volební porážky.

⁵² Harding, L. (2017, April 12). *Schröder faces growing scandal over job with Russian gas giant*. The Guardian. [cit. 2023-06-18] <https://www.theguardian.com/world/2005/dec/13/russia.germany>

⁵³ Posaner, J., Gehrke, L., Weise, Z., Von Der Burchard, H., Nöstlinger, N., & Zimmermann, A. (2021, December 8). *Meet Germany's new government*. POLITICO. [cit. 2023-05-22] <https://www.politico.eu/article/meet-germany-new-government-scholz-cabinet/>

Teprve na základě toho a v návaznosti na to je dle mého názoru možné dobře pochopit její kroky a vystupování nejen v souvislosti s danou zemí.

Merkelová se narodila v červenci 1954 v Hamburku. Ještě v témže roce se z pracovních důvodů svého otce, pastora, společně s rodinou přestěhovala do NDR, kde budoucí kancléřka vyrůstala. Právě na základě dospívání v zemi tehdejšího východního bloku, navíc v postavení dcery pastora, vysvětluje například Joyce Mushaben její pocit odpovědnosti v otázce lidských práv a schopnosti respektu vůči náboženské svobodě a pluralitě.⁵⁴ To dále rozvíjí Ludger Helms, který ji z důvodu právě těchto osobnostních rysů označuje za tzv. „*Conviction Leader*“.⁵⁵

V politické sféře Merkelová působila od roku 1990, kdy získala mandát ve spolkovém sněmu. Zanedlouho nato začala působit v roli ministryně různých resortů,⁵⁶ po volebním nezdaru CDU/CSU se v roce 2002 stala předsedkyní CDU a v roce 2005 historicky první německou kancléřkou.⁵⁷ V kancléřském křesle vystřídala bývalého předsedu sociálně demokratické strany a jednu z dlouhodobě nejkontroverznějších postav německé politiky Gerharda Schrödera. Ten je, jak jsem výše zmínil, dobře znám svým pozitivním vztahem k ruskému státu a jeho dlouholetému prezidentu V. Putinovi.

To ale neplatilo o kancléřce. Po kladných vztazích, jež mezi sebou udržovali nejprve Jelcin a Kohl a následně Putin a Schröder, se v této oblasti s příchodem Merkelové všeobecně očekávalo ochlazení.⁵⁸ Ačkoli v rámci komunikace problém nastat nemohl (Merkelová mluví plyně rusky a Putin mluví plyně německy),⁵⁹ tak silnou náklonnost, jako předchozí dva tandemy, k sobě politici nikdy neprojevili.

Důvodů bylo hned několik. Merkelová, narozdíl od svého předchůdce, konzistentně kritizovala ruský přístup k otázce lidských práv (již před nástupem do kancléřského křesla se ostře vymezovala vůči událostem v Čečně).⁶⁰ Ve svém projevu k *Bundestagu* v roce 2007 navíc

⁵⁴ Mushaben, J. (2017) Wir schaffen das! Angela Merkel and the European Refugee Crisis, *German Politics*, 26:4, 516-533, [cit. 2023-04-25] DOI: 10.1080/09644008.2017.1366988. s. 530

⁵⁵ Helms, L., Van Esch, F., Crawford, B. (2018). Merkel III: From Committed Pragmatist to ‘Conviction Leader’? *German Politics*, 28(3), 350–370. [cit. 2023-05-29] <https://doi.org/10.1080/09644008.2018.1462340> s. 363

⁵⁶ Dvakrát působila v čele ministerského rezortu ve vládě H. Kohla – nejprve se v lednu 1991 stala ministryní pro ženy a mládež, následně v roce 1994 stanula v čele ministerstva životního prostředí.

⁵⁷ Petrikowski, N. Peter (2023). Angela Merkel. *Encyclopedia Britannica*. [cit. 2023-05-10] <https://www.britannica.com/biography/Angela-Merkel>

⁵⁸ Forsberg, T. (2016). s. 24

⁵⁹ *BBC News*. (2022, November 25). *Ukraine war: Merkel says she lacked power to influence Putin*. [cit. 2023-06-29] <https://www.bbc.com/news/world-europe-63751688>

⁶⁰ Deutsche Welle. (2006, May 24). [cit. 2023-05-27] *Merkel Makes Human Rights a Top Priority*. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/en/merkel-makes-human-rights-a-top-priority/a-2029651>

vyjádřila přesvědčení, že záležitosti ekonomické a lidskoprávní jsou jednou stranou téže mince a není možné je od sebe oddělit.⁶¹ První vzájemné setkání politiků v roce 2002 v Kremlu okomentovala tehdejší předsedkyně nejsilnější německé opoziční strany vtípem odkazujícím na Putinovo působení v Lipsku v roli agenta KGB.⁶² Putin jí následně, s vědomím její dlouholeté fobie ze psů, obdaroval hračkou v podobě psa a během společného summitu v lednu 2007 nechal svého labradorského retrievra nekontrolovaně pobíhat po místnosti.⁶³

⁶¹ Yoder, J. (2011). An Intersectional Approach to Angela Merkel's Foreign Policy, *German Politics*, 20:3, 360-375, [cit.2023-05-20] DOI: 10.1080/09644008.2011.606571. s. 365

⁶² Barkin, N. (2014, March 7). *Cold War past shapes complex Merkel-Putin relationship*. U.S. [cit. 2023-06-28] <https://www.reuters.com/article/us-merkel-putin-insight-idUSBREA260E120140307>

⁶³ Yoder, J. (2011). s. 368

3 Energetická spolupráce ruské politiky navzdory

První funkční období Angely Merkelové v roli kancléřky se neslo především v definování německo-ruského vztahu po změně na kancléřském postu a realizaci prvního z plynovodů *Nord Stream*. Ačkoli vztah předních státních představitelů nebyl dozajista tak vřelý, jako tomu bylo v minulosti, významné ochlazení mezistátních vztahů nepřišlo a zásadní dopady změna na kancléřské pozici nepřinesla.⁶⁴ Jedním z významných faktorů vysvětlujících tuto skutečnost je, že CDU/CSU byla z důvodu povolebního uspořádání nucena utvořit tzv. *Velkou koalici*⁶⁵ a ministerstvo zahraničních věcí následně zůstalo v gesci SPD – v jeho čele stanul dlouholetý podporovatel *Ostpolitik* F. W. Steinmeier, který měl k Rusku vztah pozitivní.⁶⁶ Postupem času, ať už z důvodu změn ve vládní koalici (mezi lety 2009 a 2013 tvořila CDU/CSU kabinet se Svobodnými demokraty, kteří se vůči Ruské federaci stavěli ve srovnání s SPD chladněji) či agresivnější ruské politiky po návratu V. Putina do Kremlu na jaře 2012, se ale vzájemný německo-ruský vztah zhoršoval. Navzdory tomu ale ve své práci předpokládám, že ruské kontroverzní kroky němečtí představitelé ve své energetické politice nereflektovali ani na začátku kancléřčiny éry, ani v jejím průběhu.

V následující kapitole tedy budu ověřovat hypotézu *H1*: „*SRN dostatečně nereflektovala kontroverze ruské jak domácí, tak především zahraniční politiky a jim navzdory si zvyšovala na ruském státě energetickou závislost.*”

Hypotézu budu ověřovat za pomoci analýzy reakcí německých představitelů, především samotné kancléřky, na vybrané kroky Ruské federace (vraždu novinářky Anny Politkovské, invazi do Gruzie, pozastavování dodávek energetických surovin při neshodách s Běloruskem a Ukrajinou a anexi Krymu). V rámci analýzy budu klást důraz zejména na německý postoj k projektu *Nord Stream*, tedy plynovodu, který měl dodávat plyn přímou cestou z Ruské federace do Německa. Na základě stanovené hypotézy bych měl dojít k závěru, že němečtí představitelé dané kontroverzní kroky v energetické politice vůči Ruské federaci nereflektovali.

⁶⁴ Daehnhardt, P., Handl, V. (2018, October 2). Germany's Eastern Challenge and the Russia-Ukraine Crisis: A New Ostpolitik in the Making? *German Politics*, 27(4), 445–459. [cit. 2023-06-26] <https://doi.org/10.1080/09644008.2018.1448385>. s. 449

⁶⁵ Jako *Große Koalition*, neboli Velká koalice, se v Německu označuje vládní partnerství dvou největších politických subjektů, tedy CDU/CSU a Sociální demokracie.

⁶⁶ Forsberg, T. (2016). s. 25

3.1 Dědictví G. Schrödera v podobě projektu *Nord Stream*

Jak jsem již zmínil výše, realizace plynovodu *Nord Stream* byla vyjednána již v létě 2005, tudíž ještě před nástupem Angely Merkelové do kancléřské funkce. Například Anna Kuchenbeckerová první z baltských plynovodů označila za „dítě speciálního přátelství G. Schrödera a V. Putina“.⁶⁷ Přesto to byla právě kancléřka, která za realizaci projektu politicky odpovídala.

Kancléřka za projektem stála všem pochybnostem navzdory. Hned 16. ledna 2006 na prvním společném summitu⁶⁸ s V. Putinem o tématu plynovodu s ruským prezidentem diskutovala, a ačkoli se již tehdy neostýchala kritizovat ruský přístup k lidským právům, projektu vyjádřila podporu.⁶⁹

V říjnu stejného roku proběhl summit další, tentokrát v německých Drážďanech. Ten proběhl krátce po kontroverzní vraždě ruské investigativní novinářky Anny Politkovské.⁷⁰ Ačkoli během jednání kancléřka kritikou vůči ruským vnitropolitickým záležitostem nešetřila, v otázce energetiky zůstala konzistentní, mluvila o Rusku jako o zodpovědném obchodním partneru a k zamýšlenému projektu postoj nezměnila.⁷¹ Dopad na něj neměla ani sílící kritika ze strany představitelů sousedního Polska. Tamní ministr zahraničních věcí Sikorski již v březnu během summitu v Bruselu přirovnal plynovod k paktu Ribbentrop-Molotov, tedy k dohodě o neútočení mezi Sovětským svazem a nacistickým Německem z roku 1939.⁷²

Již během prvního roku Merkelové ve funkci se tedy ukázalo, že jakkoli kancléřka s některými aspekty ruské politiky nesouhlasila a kritizovala je, projevovala snahu je v energetické politice nereflektovat.

⁶⁷ Knight, B. (2021, July 24). *The history of Nord Stream*. Deutsche Welle. [cit. 2023-05-19] <https://www.dw.com/en/the-history-of-nord-stream/a-58618313>

⁶⁸ Jednalo se o již zmíněný summit, na kterém se rozhodl Putin obdarovat Merkelovou hračkou plyšového psa. *President of Russia. (2006, April 26). President Vladimir Putin met with Federal Chancellor of Germany Angela Merkel.* [cit. 2023-04-28] <http://www.en.kremlin.ru/events/president/news/35454>

⁶⁹ Deutsche Welle. (2006, January 16). *Merkel und Putin vereinbaren engere Zusammenarbeit*. Deutsche Welle. [cit. 2023-05-29] <https://www.dw.com/de/merkel-und-putin-vereinbaren-engere-zusammenarbeit/a-1857978>

⁷⁰ Spiegel.de. (2006, October 10). *Putin in Dresden mit "Mörder"-Rufen empfangen*. DER SPIEGEL, Hamburg, Germany. [cit. 2023-05-29] <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/deutschland-besuch-putin-in-dresden-mit-moerder-rufen-empfangen-a-441835.html>

⁷¹ Deutsche Welle. (2006, October 10). *German-Russian Talks*. Deutsche Welle. [cit. 2023-05-27] <https://www.dw.com/en/merkel-and-putin-stress-economic-ties-during-talks/a-2200658>

⁷² Bruksela, B. T. W. B. N. (2006, May 3). *Niemcy wcieka na Sikorskiego*. Gazetapl. [cit. 2023-06-18] <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114873,3321425.html>

Na přelomu let 2006 a 2007 došlo mezi Ruskem⁷³ a Běloruskem k neshodám týkajícím se cen plynu a ropy.⁷⁴ V tomto kontextu nastaly dvě krátce po sobě jdoucí krize. Ačkoli krize prosincová, jež se týkala první zmíněné komodity, s sebou v konečném důsledku praktické dopady nepřinesla,⁷⁵ krize lednová vyústila v několikadenní přerušení dodávek ropy skrze ropovod Družba. Spor měl tudíž dopad mimo další státy i na samotné Německo.⁷⁶ Vůči této události se ostře postavila například Mezinárodní energetická agentura (*IEA*), která v reakci na ni zpochybnila spolehlivost Ruska jakožto dodavatele energie.⁷⁷ Kritiku vyjádřila také kancléřka. 21. ledna na německo-ruském summitu v Soči zdůraznila při debatě s prezidentem Putinem nutnost existence vzájemné důvěry vzhledem k dlouhodobým vzájemným potřebám obou států.⁷⁸ Ani tato krize ale žádné praktické dopady na německo-ruské energetické vztahy neměla. Bylo tedy možné dále pozorovat, že ačkoli kancléřka s ruskými politickými kroky nesouhlasí, zdráhá se zajít dále než ke slovům.

3.2 Dopad gruzínské krize na německo-ruské energetické vztahy

Další událost, která mohla mít dopady na vzájemné (nejen) energetické vztahy, nastala v srpnu 2008. V té době rozhodla ruská administrativa o vyslání svých vojenských jednotek na území Gruzie, a tím pádem o narušení její státní suverenity.⁷⁹ Následně, jakožto jedna z pouhých 5 zemí, rozhodla o diplomatickém uznání dvou separatistických republik nacházejících se na území Gruzie – Abcházie a Jižní Osetie. Toto jednání Ruské federace bylo v jednoznačném rozporu s mezinárodním právem.⁸⁰

Navzdory tomuto v 21. století nevídanému aktu nebyla reakce okolních států jednotná. Německo bylo jedním ze států, jenž se snažil významnější kritice (případně uvalení sankcí) vyhnout.⁸¹ Henrik Larsen to odůvodnil tím, že to byli právě němečtí představitelé, kteří dlouhodobě patřili mezi přední zastánce začleňování Ruska do evropských struktur a případná

⁷³ Konkrétně ruským státním podnikem Gazprom.

⁷⁴ Balmaceda, M. (2009). *At a crossroads: the Belarusian-Russian Energy-Political Model in Crisis*. Chaillot Papers Series 119. [cit. 2023-05-23]

⁷⁵ Vyjednávající strany finální dohodu uzavřely jen krátce před půlnocí 31. prosince 2006.

⁷⁶ Simopt, S. W. (n.d.). *Družba Pipeline*. [cit. 2023-05-29] <https://www.iaot.eu/en/oil-transport/druzha-pipeline>

⁷⁷ Zhdannikov, D. (2019, December 31). *Factbox: Russia's oil and gas disputes with Belarus*. U.S. [cit. 2023-05-15] <https://www.reuters.com/article/us-russia-oil-belarus-factbox-idUSKBN1YZ0XW>

⁷⁸ Radio Free Europe/Radio Liberty. (2012, February 2). *Russia: Putin, Merkel Accentuate The Positive*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-05-17] <https://www.rferl.org/a/1074195.html>

⁷⁹ Nunner, S. (2016) *International Law, Recognition and the Recent Practice of States in the Cases of Kosovo, South Ossetia and Abkhazia*, Bilge Strateji, Cilt 8, Sayı 14, ss.19-46 [cit. 2023-05-30] s. 20

⁸⁰ Nunner, S. (2016). s. 41

⁸¹ Narozdíl od například Velké Británie, USA či pobaltských států.

kritika jeho politiky by ho od toho mohla odradit.⁸² Jakkoli se tedy vůči jednání Ruské federace Merkelová vymezila a opakovaně zdůrazňovala nedotknutelnost gruzínské územní integrity,⁸³ není možné říci, že by dané události měly jakékoli praktické dopady na německo-ruské energetické vztahy. Bez ohledu na závažnost porušení mezinárodního práva Ruskou federací se již po několika dnech nechala kancléřka slyšet, že události v Gruzii na energetické vztahy dopady mít nebudou a projekt *Nord Stream* zůstává nadále evropským strategickým projektem.⁸⁴

Začátkem roku 2009 byli němečtí představitelé nuceni postavit se další vlně kritiky projektu *Nord Stream*. Důvod byl jasný – Gazprom 7. ledna, podobně jako o dva roky dříve, přerušil dodávky plynu skrze ukrajinský plynovod.⁸⁵ To tentokrát ovlivnilo ještě větší množství států, než v roce 2007. Ačkoli nakonec přerušení netrvalo ani dva týdny, mělo vyjma konsekvencí ekonomických i významný dopad na vnímání ruského státu v otázce zodpovědnosti. Na evropské scéně rozproudil ruský přístup debaty týkající se další plynové politiky. Zejména z důvodu propojenosti evropského energetického trhu se ze strany představitelů České republiky, která toho času předsedala Radě EU, objevily snahy namísto *Nord Streamu* realizovat projekt *Nabucco*, který by snížil závislost na Rusku.⁸⁶ 27. ledna se v Budapešti dokonce uskutečnil summit za účelem vyjednávání tohoto projektu, jehož se zúčastnilo velké množství hlav států, předsedů vlád či zástupců unijních orgánů.⁸⁷

Kancléřka se ale za projekt *Nord Stream* postavila od úplného počátku krize. Ačkoli se vyjádřila, že se podobná situace, jaká nastala na začátku ledna, nesmí opakovat,⁸⁸ předsedům české vlády a Evropské komise zaslala dopis, ve kterém politiky žádala o plnou podporu

⁸² Larsen, H. (2012) The Russo-Georgian war and beyond: towards a European great power concert, *European Security*, 21:1, 102-121, [cit. 2023-05-27] DOI: 10.1080/09662839.2012.656595. s. 111

⁸³ *President of Russia*. (2008, August 15). *Joint Press Conference with Federal Chancellor Angela Merkel*. [cit. 2023-04-23] <http://www.en.kremlin.ru/events/president/transcripts/statements/1102>

Tran, M. (2017, April 12). *Russia defies west by recognising Georgian rebel regions*. *The Guardian*. [cit. 2023-05-20] <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/26/russia.georgia1>

⁸⁴ Maaيلم. (2008, August 25). *Merkel: Gruusia konflikt ei mõjuta Nord Streami elluviimist*. Maaيلم. [cit. 2023-06-20] <https://maailm.postimees.ee/28929/merkel-gruusia-konflikt-ei-mojuta-nord-streami-elluviimist>

⁸⁵ ČT. (2009, January 19). *Ukrajina a Rusko podepsaly dohody o dodávkách. Končí plynová krize?* ČT24 – Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR – Česká televize. [cit. 2023-05-28] <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1425347-ukrajina-a-rusko-podepsaly-dohody-o-dodavkach-konci-plynova-krize>

⁸⁶ Narozdíl od dvou dalších diskutovaných projektů *Nord Stream* a *South Stream* totiž neměl dodávat plyn ruský, nýbrž turecký.

⁸⁷ Pannier, B. (2009, January 27). *Conference Ends With EU Support, But No Cash*. *RadioFreeEurope/RadioLiberty*. [cit.2023-05-25]

https://www.rferl.org/a/Nabucco_Pipeline_Conference_Ends_With_EU_Support_But_No_Cash/1375557.html

⁸⁸ *Manager Magazin*. (2009, January 29). a-452e4ee6-0001-0001-0000-000000604282. *Manager Magazin*, Hamburg, Germany. [cit. 2023-06-18] <https://www.manager-magazin.de/unternehmen/artikel/a-604282.html>

plynovodu *Nord Stream*.⁸⁹ A jak se ukázalo, uspěla. Navzdory nastalým událostem byl nakonec za přítomnosti Medveděva i Merkelové na podzim 2011 plynovod *Nord Stream* slavnostně otevřen. V květnu následujícího roku byla dokončena konstrukce druhé trubice a od října 2012 byl celý plynovod *Nord Stream* v provozu.⁹⁰

3.3 Anexe Krymského poloostrova a její dopady na německou energetickou politiku

V květnu 2012 se po zhruba 4 letech navrátil do Kremlu V. Putin. Po této rošádě s Medveděvem byla ruská politika na domácí i zahraniční scéně spojena s velmi kontroverzními kroky,⁹¹ které vyústily v silné ochlazení vzájemných vztahů s Německem. 6. listopadu 2012 dokonce přijal *Bundestag* rezoluci, ve které ruskou politiku významně kritizoval.⁹² Rezoluce byla dle některých názorů pro rusko-německé vztahy přelomová.⁹³

Klíčovým momentem se poté stal přelom zimy a jara 2014. V rozporu s budapešťským memorandumem⁹⁴ a mezinárodním právem jako takovým, anektovala Ruská federace v únoru a březnu 2014 část ukrajinského území. Anexe vyvrcholila 21. března, kdy ruský prezident Putin ratifikoval dohodu o inkorporaci území Krymu a Sevastopolu do Ruské federace.⁹⁵

Vůči ruským krokům se de facto bezprostředně začali vymezovat lídři evropských zemí i významných mezinárodních organizací.⁹⁶ Narozdíl od gruzínské krize v roce 2008 byl diskurs jednoznačně kritičtější, a především byl od počátku jednoznačně určen viník, tedy Ruská federace.

Kancléřka se ke konfliktu na diplomatické rovině postavila jasně. Pochybnosti v souvislosti s ruským počínáním vyjádřila již 4. března během telefonátu s americkým

⁸⁹ Spiegel.de. (2009, January 29). Merkel Calls on EU to Support Baltic Gas Pipeline. DER SPIEGEL, Hamburg, Germany. [cit. 2023-05-30] <https://www.spiegel.de/international/europe/europe-split-over-energy-security-merkel-calls-on-eu-to-support-baltic-gas-pipeline-a-604277.html>

⁹⁰ Bros, A., Mitrova, T., Westphal, K. (2017). s. 26

⁹¹ Šlo například o zákony, jež byly v rozporu s ruskými mezinárodními závazky, obvinění opozičního politika Alexe Navalného či mediálně propíraný rozsudek vyneseny ve věci hudební skupiny Pussy Riot.

⁹² *Deutscher Bundestag*. (2012) *Durch Zusammenarbeit Zivilgesellschaft und Rechtsstaatlichkeit in Russland stärken*. [cit. 2023-06-18] <https://dservet.bundestag.de/btd/17/113/1711327.pdf>

⁹³ Forsberg, T. (2016). s. 26

⁹⁴ Budapešťské memorandum je multilaterální dohoda, podepsaná i Ruskou federací, která měla Ukrajině poskytovat záruku bezpečnosti a územní celistvosti.

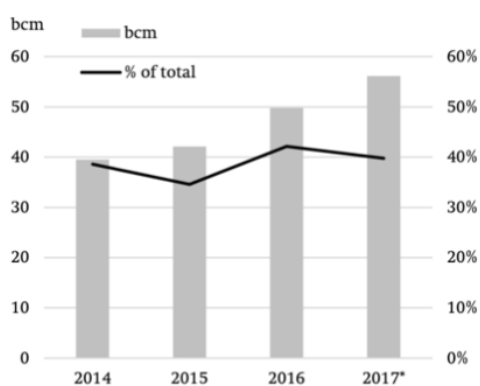
UNTC. (n.d.). [cit. 2023-05-23] <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=0800000280401fbb> ⁹⁵ *Ukraine | History, Flag, Population, President, Map, Language, & Facts*. (n.d.). Encyclopedia Britannica. [cit. 2023-05-23] <https://www.britannica.com/place/Ukraine>

⁹⁶ Euromaidan Press (2014) *International Response to Annexation of Crimea* [cit. 2023-05-23] <https://euromaidanpress.com/2014/03/24/international-response-to-annexation-of-crimea/>

prezidentem B. Obamou.⁹⁷ Následně, 13. března, ve svém projevu v *Bundestagu* ruské počínání odsoudila a jeho případné pokračování označila za katastrofu.⁹⁸ Tentokrát, narozdíl od srpna 2008, neváhala ani v otázce uvalení sankcí.⁹⁹

Ačkoli 27. března po setkání s kanadským premiérem Merkelová prohlásila, že nastalé události změni německý náhled na energetickou politiku jako takovou, neviděla v krátkém časovém horizontu k ruskému zemnímu plynu alternativu. I proto například Keypour s Hendlem popisují, že, navzdory poměrně širokému spektru sankcí, sankce týkající se energetických surovin nepřipadaly v úvahu.¹⁰⁰ Z toho důvodu následně vicekancléř Gabriel nemluvil o odklonu od ruského plynu, ale naopak se snažil zdůrazňovat spolehlivost Ruska jakožto obchodního partnera.¹⁰¹ A jak je možné vidět v grafu č. 2, události jara 2014 na německý odběr ruského plynu skutečně negativní vliv neměly. Import naopak nadále rostl a v letech 2016 a 2017 dokonce dosahoval svých historických maxim. Pouze o zhruba 18 měsíců později byla navíc schválena dohoda o realizaci projektu *Nord Stream 2*.

Graf č. 2 (Import ruského zemního plynu do Německa v letech 2014 až 2017)¹⁰²



* Estimates.

Source: Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle.

⁹⁷ Ioffe, J. (2023, July 9). Putin's Press Conference Proved Merkel Right: He's Lost His Mind. *The New Republic*. [cit.2023-06-03] <https://newrepublic.com/article/116852/merkel-was-right-putins-lost-his-mind-press-conference>

⁹⁸ Bundesregierung. (2014, March 13). Policy statement by Federal Chancellor Angela Merkel on the situation in Ukraine. Website of the Federal Government | [cit. 2023-07-02] <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/archive/archive/policy-statement-by-federal-chancellor-angela-merkel-on-the-situation-in-ukraine-443796>

⁹⁹ Handl, V. (2019). s. 57

¹⁰⁰ Keypour, J., Hendla, I. (2019). The Annexation of Crimea: A Realist Look from the Energy Resources Perspective. *Baltic Journal of European Studies*, 9(3), 148–165. [cit. 2023-05-26] <https://doi.org/10.1515/bjes-2019-0027>

¹⁰¹ Deutsche Welle. (2014, March 29). *Germany's energy dilemma*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-10] <https://www.dw.com/en/germanys-russian-energy-dilemma/a-17529685>

¹⁰² Převzato z práce Bros, A., Mitrova, T., Westphal, K. (2017). German-Russian Gas Relations. A Special Relationship in Troubled Waters. [cit. 2023-06-29] 10.13140/RG.2.2.33394.56003. s. 41

3.4 Vyhodnocení hypotéz

V této kapitole jsem ověřoval platnost hypotézy *H1* („*SRN dostatečně nereflektovala kontroverze ruské jak domácí, tak především zahraniční politiky, a jim navzdory si na ruském státě zvyšovala energetickou závislost.*”). Pomocí analýzy německého přístupu k ruské politice jsem postupně došel k závěru, že němečtí představitelé ve své energetické politice nereflektovali ani ruskou domácí (vražda novinářky Politkovské, přijaté nedemokratické zákony, přístup k opozičním politickým představitelům), ani zahraniční politiku (pozastavování dodávek energetických surovin, invaze do Gruzie či anexe Krymu). Hypotézu *H1*, je tudíž možné bezpečně potvrdit.

4 Projekt *Nord Stream 2* aneb Německo proti všem

V následující části textu budu časově navazovat na předchozí kapitolu a budu se věnovat jednomu z nejkontroverznějších energetických projektů 21. století, *Nord Streamu 2*. Budu ověřovat hypotézu *H2* („*Přestože němečtí partneři upozorňovali, že Nord Stream 2 není ekonomický, nýbrž politický projekt, vláda Angely Merkelové tuto skutečnost zanedbala a vnímala pouze ekonomické aspekty projektu.*”). Nejprve uvedu důvody, pro které se rozhodli němečtí představitelé projekt podpořit. To by mělo odpovědět na otázku, zda byly pro podporu projektu klíčové právě jeho ekonomické aspekty. Následně se budu věnovat kritice, která s oznámením projektu přišla. Tu se pokusím vysvětlit a v závěru kapitoly ji na příkladu Spojených států podrobněji rozvést.

4.1 Německá motivace za projektem

Důvodů, pro které se němečtí představitelé rozhodli projekt *Nord Stream 2* podpořit a konzistentně za ním stát, bylo hned několik.

Ten klíčový, ze kterého ty ostatní v konečném důsledku vyplývají, je specifický způsob vytváření německé zahraniční politiky. Stephen F. Szabo popsal německé pojetí politiky jako geoeconomické. Dle jeho tvrzení jsou hlavními německými zájmy zájmy obchodní a zdůrazňuje signifikantní vliv domácího byznysu na vystupování Německa na poli mezinárodních vztahů.¹⁰³ Dle Rawiho Abdelala byla navíc tradiční *Realpolitik* nahrazena *komerční Realpolitik* a v souladu s tím se z dlouhodobého hlediska němečtí představitelé snaží zdržet negativního vměšování se do záležitostí obchodního trhu.¹⁰⁴ A byly to právě obchodní společnosti, které vladivostockou dohodu v září 2015 podepsaly.¹⁰⁵ Především zpočátku, čemuž se budu věnovat později, byly reakce německých představitelů na kritiku projektu vedeny právě v tomto duchu.¹⁰⁶

¹⁰³ Szabo, S. F. (2014). s. 47

¹⁰⁴ Szabo, S. F. (2014). s. 84

¹⁰⁵ Konkrétně se jednalo o Gazprom, Engie, OMV, Royal Dutch Shell, Uniper a Wintershall (od roku 2019 Wintershall DEA).

¹⁰⁶ Že jsou s projektem spojeny i jiné než ekonomické aspekty, připustila kancléřka až v roce 2018. Rettman, A. (2018, April 11). Merkel: Nord Stream 2 is “political.” *EUobserver*. [cit. 2023-07-15] <https://euobserver.com/green-economy/141570>

Konkrétní motivace za realizací dalšího plynovodu byly víceméně prosté. Jednou z nich byl jistě pokles těžby plynu v Evropě. Mezi lety 2009 a 2019 klesla těžba zemního plynu ve Velké Británii, Nizozemsku a Dánsku o více než polovinu a obecně se předpokládalo její další snižování.¹⁰⁷ Podíl plynu na německém energetickém mixu se, navzdory stagnujícím dodávkám z Ruska, i z tohoto důvodu mezi lety 2010 a 2014 snížil téměř o třetinu (z takřka 15% zastoupení klesl na pouhých 10 %).¹⁰⁸ Dále hrála významnou roli cena. Využívání ukrajinského i jamalského plynovodu je spojeno s poměrně vysokými tranzitními poplatky.¹⁰⁹ Ukrajinský plynovod navíc v posledních desetiletích nebyl renovován ani modernizován, tudíž kromě nutných poplatků spojených s jeho údržbou bylo nutné počítat i s nižší přenosovou kapacitou.¹¹⁰ Mimo fakt, že by se posílila pozice Německa jakožto tranzitní země, by tyto aspekty alespoň zčásti odpadly v případě, že by byl plynovod *Nord Stream 2* realizován. S tím ale souvisí zásadní hrozba spojená s plynovodem a jádro kritiky jeho odpůrců. „Obejití“ Ukrajiny při přepravě zemního plynu by znamenalo potenciál ohrožení geopolitické pozice nejen samotné Ukrajiny, ale i celé Evropy.¹¹¹ Jádrem kritiky se budu zabývat v pozdější části práce.

V neposlední řadě je třeba zmínit politiku *Energiewende*, tedy transformaci německé energetické politiky především po roce 2011. Jak jsem zmiňoval v úvodu práce, v roce 2011 došlo k vládnímu rozhodnutí o německém odklonu od jaderné energetiky, a energetická produkce na německém území se tudíž během několika let významně snížila. Energetická koncepce z roku 2011 ve své původní podobě zemnímu plynu navíc nepřikládala konkrétní roli, což způsobilo ztrátu dlouhodobého výhledu německo-ruského plynového vztahu.¹¹² Navzdory tomu byl ale postupem času, i v souvislosti s procesem přijímání Pařížské dohody v roce 2015, přijat přístup, který definoval zemní plyn jako „můstek k transformaci na čistou energetickou produkci“.¹¹³ Z toho důvodu se německá argumentace při podpoře *Nord Streamu 2* opírala také o výpadek jaderné energie.¹¹⁴

¹⁰⁷ Westphal, K. (2021). Nord Stream 2 – Deutschlands Dilemma. Stiftung Wissenschaft Und Politik, 8. [cit. 2023-06-20] <https://doi.org/10.18449/2021a33v02>. s. 3

¹⁰⁸ Příloha č. 4

¹⁰⁹ Jen Ukrajina, respektive ukrajinský státní podnik Naftogaz, získává skrze tranzitní poplatky finance v řádu jednotek miliard eur ročně, a tyto poplatky přirozeně finální cenu ovlivňují.

¹¹⁰ *Der Spaltkeil Nord Stream 2?* (2016). Stiftung Wissenschaft Und Politik (SWP). [cit. 2023-07-01] <https://www.swp-berlin.org/en/publication/der-spaltkeil-nord-stream-2>

¹¹¹ Marco Siddi (2020) s. 558

¹¹² Westphal, K. (2020). 416

¹¹³ Lang, K., Westphal, K. (2017). s. 27

¹¹⁴ Chazan, Guy. “Angela Merkel Stands Firm on Nord Stream 2 Despite Navalny Poisoning.” *Financial Times*, 23 Sept. 2020, [cit. 2023-07-05] www.ft.com/content/a26cacdf-7238-4417-b0b7-696eeced239c.

4.2 Kritika projektu

4. září 2015 byla podepsána¹¹⁵ dohoda o realizaci projektu *Nord Stream 2*.¹¹⁶ Poměrně rychle na to se napříč evropskými státy začal ozývat silný nesouhlas. Vůči zamýšlenému projektu se ihned v následujícím týdnu nezávisle na sobě vymezili jak předseda vlády České republiky,¹¹⁷ tak premiér Slovenska.¹¹⁸ Další státy se proti chystanému plynovodu zasadily na přelomu listopadu a prosince téhož roku. Hned 7 unijních států¹¹⁹ před prosincovým summitem Rady EU v Bruselu adresovalo Komisi EU dopis, ve kterém upozorňovaly na potenciální negativní důsledky jak pro Kyjev, tak pro samotnou unii.¹²⁰

Němečtí představitelé ale kritice velký význam nepřikládali. Vicekancléř S. Gabriel, který mimo jiné v té době popisoval rusko-německé partnerství jako excelentní,¹²¹ dlouhodobě zdůrazňoval důležitost, kterou pro Německo realizace plynovodu představuje. Projekt vnímal pouze jako ekonomický¹²² a 19. prosince, v návaznosti na již zmíněný summit Rady EU, označil kritiku projektu za „ideologický boj”.¹²³ Za projektem stála i samotná kancléřka. Ta, v souladu s postojem svého vicekancléře a s odkazem na participaci soukromých společností na projektu, také tvrdila, že se jedná o projekt pouze ekonomický.¹²⁴

Během následujících měsíců kritika neutichala, spíše naopak. Projekt se stal významným tématem i v rámci debat Evropského parlamentu. Předseda lidovecké frakce

¹¹⁵ ICDS (2018, August 14). Nord Stream Expansion Agreed, Wintershall Swapped to Gazprom – ICDS. [cit. 2023-06-22] <https://icds.ee/en/nord-stream-expansion-agreed-wintershall-swapped-to-gazprom/>

¹¹⁶ BASF. (2015, September 4). *Gazprom, BASF, E.ON, ENGIE, OMV and Shell sign Shareholders' Agreement on the Nord Stream 2 project.* Gazprom, BASF, E.ON, ENGIE, OMV and Shell Sign Shareholders' Agreement on the Nord Stream 2 Project. [cit. 2023-04-20] <https://www.basf.com/global/en/media/news-releases/2015/09/p-15-334.html>

¹¹⁷ ČT. (2015, June 18). *Gazprom: Nord Stream povede z Německa dál do Evropy.* ČT24 – Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR – Česká televize. [cit. 2023-06-14] <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1538038-gazprom-nord-stream-povede-z-nemecka-dal-do-evropy>

¹¹⁸ Pravda.sk. (2015, September 10). *Robia z nás idiotov, kritizujú Fico s Jaceňukom rozšírenie Nord Streamu.* [cit. 2023-06-02] <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/367178-slovensko-navstivi-vo-stvrtok-ukrajinsky-premier-arsenij-jacenuk/>

¹¹⁹ Finální podobu dopisu podepsali zástupci Polska, Slovenska, Maďarska, Litvy, Lotyšska, Estonska a Rumunska.

¹²⁰ Gotev, G. (2015, December 4). *EU leaders to clash over Nord Stream 2 at summit.* www.euractiv.com. [cit. 2023-06-18] <https://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-leaders-to-clash-over-nord-stream-2-at-summit/>

¹²¹ Hans, J. (2015, October 30). *Russland: Was Gabriel und Putin besprochen haben.* Süddeutsche.de. [cit. 2023-06-21] <https://www.sueddeutsche.de/politik/russland-was-gabriel-und-putin-besprochen-haben-1.2713657>

¹²² Siddi, M. (2016) s. 671

¹²³ Schalit, J. (2016, February 1). *Germany seeks to overcome opposition to Nord Stream 2.* www.euractiv.com. [cit. 2023-06-29] <https://www.euractiv.com/section/energy/news/germany-seeks-to-overcome-opposition-to-nord-stream-2/>

¹²⁴ Bolzen, S., Schiltz, C. B., Tauber, A., & B. (2015, December 18). *Nord Stream: Streit um die Ostseepipeline eskaliert in Brüssel.* DIE WELT. [cit. 2023-06-20] <https://www.welt.de/wirtschaft/energie/article150129711/Ostseepipeline-reisst-neue-Graeben-in-der-EU-auf.html>

(EPP)¹²⁵ Manfred Weber adresoval 26. dubna 2015 komisaři pro energetiku M. A. Cañetemu a již zmíněnému německému vicekancléři S. Gabrielovi dopis, ve kterém upozorňoval na neslučitelnost projektu s cíli a principy EU.¹²⁶

Silná kritika, jež se v reakci na oznámení projektu objevila, nebyla překvapením. I bez ohledu na specifickou a napjatou situaci na poli mezinárodních vztahů, je projekt problematický v několika dalších aspektech. Jednotliví odpůrci měli k nesouhlasu s projektem různé důvody. Dva argumenty však užívaly kritické subjekty všechny. Prvním z nich byl rozpor s cíli nedávno definované Evropské energetické unie,¹²⁷ energetické bezpečnosti a diverzifikace.¹²⁸ V roce 2014 bylo z Ruské federace do Evropy importováno přibližně 119 mld. metrů krychlových zemního plynu. Celková kapacita rusko-evropských plynovodů ale byla více než 230 mld. metrů krychlových za rok.¹²⁹ Kapacity k jeho převodu tudíž byly využívány pouze zhruba z poloviny a zdvojnásobení objemu baltského plynovodu by se zmíněným cílem diverzifikace bylo jednoznačně v rozporu.¹³⁰ S prvním bodem úzce souvisí bod druhý. Rusko se netajilo tím, že jednou z jeho předních motivací za dalším baltským plynovodem bylo snížení provozu plynovodu vedoucího přes ukrajinské území, v ideálním případě jeho úplné ukončení.¹³¹ To by Ukrajinu stavělo do velmi nekomfortní situace. Zaprvé by to znamenalo, že by přišla o tranzitní poplatky v řádu jednotek miliard eur ročně,¹³² a zadruhé by zmizel faktor, který nutil Ruskou federaci alespoň do určité míry udržovat s Ukrajinou stabilní vztahy. Za předpokladu „obejití“ Ukrajiny by se tedy Rusku otevřela cesta k další možné agresi.¹³³

4.3 Postoj evropských států k projektu

Je důležité poznamenat, že různé státy měly různé možnosti realizaci projektu ovlivnit. Specifické postavení měly státy, do jejichž výlučné ekonomické zóny měl plynovod zasahovat,

¹²⁵ EPP group (European People's Party) je nejstarší a od roku 1999 nejpočetnější frakcí Evropského parlamentu.

¹²⁶ Gotev, G. (2016, May 2). *EPP takes strong position against Nord Stream 2*. www.euractiv.com. [cit. 2023-06-18] <https://www.euractiv.com/section/energy/news/epp-takes-strong-position-against-nord-stream-2/>

¹²⁷ Evropská energetická unie je strategie Evropské komise z února 2015, která má za cíl zajistit bezpečnou, dostupnou a „čistou“ energii v rámci EU.

European Commission. (n.d.). *Energy union*. [cit. 2023-06-20] https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/energy-union_en

¹²⁸ Příloha č. 5

¹²⁹ Příloha č. 7

¹³⁰ Lang, K., Westphal, K. (2017). s. 12

¹³¹ Lang, K., Westphal, K. (2017). s. 9

¹³² Siddi, M. (2020). s. 549

¹³³ Lang, K., Westphal, K. (2017). s. 13

tedy Finsko, Švédsko a Dánsko.¹³⁴ Jak Švédsko, tak Finsko se rozhodly do projektu nezasahovat vůbec,¹³⁵ koneckonců z něj obě země profitovaly.¹³⁶ Poměrně kriticky se k němu postavilo Dánské království. To bylo v porovnání s Německem ve velmi odlišné pozici. Zaprvé mělo vůči Rusku od anektování Krymu jasně daný negativní vztah,¹³⁷ a zadruhé bylo energeticky soběstačné, a ruský plyn tedy nepotřebovalo.¹³⁸

V listopadu 2017 se dánský parlament usnesl na přijetí zákonného dodatku,¹³⁹ jenž by umožnil proces realizace plynovodu z bezpečnostních důvodů zablokovat.¹⁴⁰ Dánská energetická agentura následně stanovila společnosti *Nord Stream 2 AG* určité podmínky týkající se jak udělení souhlasu ke konstrukci, tak udělení souhlasu s uvedením do provozu. Ty společnost postupně naplnila, a 30. října 2019 jí tudíž byla zmíněným energetickým úřadem konstrukce povolena.¹⁴¹

Jednoznačně nejhlasitějšími evropskými kritiky byly Polsko a Ukrajina. Polští představitelé napříč časem označovali projekt za ruskou hybridní zbraň,¹⁴² trojského koně s cílem destabilizovat Evropu¹⁴³ či novodobý pakt Ribbentrop-Molotov.¹⁴⁴ Stejně tak ukrajinský exprezident Porošenko nazval plynovod trojským koněm útočícím na evropskou a světovou bezpečnost.¹⁴⁵ Důvody jejich kritiky rozdělili ve své práci Stepanets,

¹³⁴ Samozřejmě vyjma Ruské federace a Německa.

¹³⁵ Švédsko se pouze v lednu 2017 připojilo k Dánsku ve věci žádosti o přezkoumání legality NS2.

Bros, A., Mitrova, T., Westphal, K. (2017). s. 34

¹³⁶ Lang, K., & Westphal, K. (2017). s. https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/document/51318/1/ssoar-2017-lang_et_al-Nord_Stream_2_a_political.pdf

OSW Centre for Eastern Studies. (2016, October 12). The Nordic countries on Nord Stream 2: between scepticism and neutrality. [cit. 2023-07-06] <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2016-10-12/nordic-countries-nord-stream-2-between-scepticism-and>

¹³⁷ Dánští představitelé tento krok považovali za narušení bezpečnosti celé Evropy a v roce 2017 dokonce Ruskou federaci na zákonné úrovni označili za hrozbu.

¹³⁸ Wood, S., & Henke, O. (2021). s. 3

¹³⁹ Jednalo se o dodatek ke *Continent Shelf Act*, který určoval možnosti přezkoumávání konstrukcí daných infrastruktur – například právě plynovodů.

¹⁴⁰ Gotev, G. (2017, October 13). *Denmark readies law to block Nord Stream 2*. [cit. 2023-03-25] [www.euractiv.com. https://www.euractiv.com/section/energy/news/denmark-readies-law-to-block-nord-stream-2/](https://www.euractiv.com/section/energy/news/denmark-readies-law-to-block-nord-stream-2/)

¹⁴¹ Wood, S., & Henke, O. (2021). s. 5

¹⁴² Radio Free Europe/Radio Liberty. (2018, May 28). *Polish PM Calls Nord Stream 2 "Weapon" Of Hybrid Warfare*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-03-25] <https://www.rferl.org/a/polish-pm-calls-nord-stream-2-weapon-of-hybrid-warfare/29255392.html>

¹⁴³ Harper, J. (2017, November 14). *Nordstream II gas pipeline in deep water*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-06] <https://www.dw.com/en/nordstream-ii-gas-pipeline-in-deep-water/a-41372833>

¹⁴⁴ Emerging Europe. (2019, August 28). *Polish minister compares Nord Stream 2 with Molotov-Ribbentrop Pact* [cit. 2023-07-10] <https://emerging-europe.com/news/polish-minister-compares-nord-stream-2-with-molotov-ribbentrop-pact/>

¹⁴⁵ Вадим, Л. (2018, August 12). *Poroshenko: Nord Stream 2 is Trojan horse of Kremlin – Freedom*. Freedom. [cit. 2023-07-15] <https://uatv.ua/en/poroshenko-nord-stream-2-trojan-horse-kremlin/>

Tymeichuková a Sydoruková na ekonomické, politické a geopolitické.¹⁴⁶ Jak Polsko, tak Ukrajina jsou tranzitními zeměmi, tudíž jednou z motivací byla jistě vidina finanční ztráty. Pro Polsko by plynovod dále znamenal další potřebu diverzifikace energetických zdrojů. Na ukrajinské straně vyvolávala otázka plynovodu nejistotu ohledně percepce Ruska Evropskou unií. Ukrajínští představitelé se zejména obávali ohrožení jednoty na západní straně, co se týče postoje vůči rusko-ukrajinskému konfliktu a s tím souvisejícím ohrožením ukrajinské bezpečnosti.

4.4 Postoj Spojených států k projektu

O něco podrobněji popíšu kritiku Spojených států, jelikož jejich postavení bylo do jisté míry specifické. USA jsou dlouhodobě jedním z klíčových obchodních i bezpečnostních partnerů Německa. Dále, ačkoli se v posledních letech americká společnost významně polarizovala, existovala na postoji k otázce debatovaného plynovodu nadstranická shoda. Hlavním důvodem, proč jsem se rozhodl zaměřit právě na Spojené státy, je ale dopad jejich politiky, jelikož to byly sankce právě ze strany USA, které na začátku roku 2020 projekt málem zhatily.

Postoj představitelů USA byl od počátku konzistentní. Již v listopadu 2015 náměstkyně tajemníka pro energetickou diplomacii Robin Dunnigananová projekt kritizovala s poukazem na již zmíněné body, tedy nesoulad s cíli Evropské energetické unie a zejména bezpečnostní rizika pro Ukrajinu.¹⁴⁷ V podobném duchu probíhal březnový rozhovor tehdejší náměstkyně ministryně pro energetiku E. Sherwood-Randallové pro *Euractiv*.¹⁴⁸ Vůči projektu se následně postupně vymezilo několik amerických diplomatů a kritika se postupně zesilovala.¹⁴⁹ Důležitým momentem byl projev tehdejšího viceprezidenta USA Joea Bidena ve Stockholmu. Biden 25. srpna 2016 prohlásil, že jakkoli je ruský plyn důležitou součástí evropského trhu, realizace dalšího baltského plynovodu by byla krokem proti diverzifikaci, a není tedy pro Evropu dobrá. Ve svém projevu také upozorňoval na fakt, že ruský stát už v minulosti

¹⁴⁶ Sydoruk, T., Stepanets, P., & Tymeichuk, I. (2019). Nord Stream 2 as a Threat to National Interests of Poland and Ukraine. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 19(3-4), 467-490.

¹⁴⁷ Jancarikova, T. (2015, November 5). *Europe's Nord Stream-2 risks strangling Ukraine -U.S. official*. U.S. [cit. 2023-06-02] <https://www.reuters.com/article/eu-gas-russia-idUSL8N1303G720151105>

¹⁴⁸ Crisp, J., & Crisp, J. (2016, March 31). *Senior Obama official: Nord Stream 2 and Brexit may weaken EU energy security*. *www.euractiv.com*. [cit. 2023-06-26] <https://www.euractiv.com/section/energy/interview/senior-obama-official-nord-stream-2-and-brex-it-may-weaken-eu-energy-security/>

¹⁴⁹ *Wyborcza.pl*. (n.d.). [cit. 2023-07-03] <https://wyborcza.biz/biznes/7,177151,20106040,usa-nord-stream-2-grozi-monopolem.html?disableRedirects=true>

několikrát přerušil dodávky plynu a nemělo by mu být umožňováno využívat energetické zdroje jako zbraň.¹⁵⁰

V lednu 2017 vystřídal v Bílém domě Baracka Obamu Donald Trump.¹⁵¹ Proměna administrativního aparátu ale změnu v nastaveném kurzu vůči projektu neznamenal. Spíše naopak, Washington kritiku zesílil. Dá se říci, že v kontextu americké kritiky byl přelomovým bodem červen 2017. Během něj prošel Senátem téměř jednohlasně návrh zákona,¹⁵² který mimo další dával ministerstvu zahraničních věcí diskreci v uvalování sankcí na firmy, jež v rámci projektu participovaly.¹⁵³ Německý vicekancléř Gabriel tento krok popisoval jako vměšování se do vnitřních evropských záležitostí a americké jednání se pokoušel interpretovat jako snahu o prodej amerického zkapalněného plynu do Evropy.¹⁵⁴

Kritika ze strany Spojených států neutichala ani během následujícího roku. Nejprve se na konci ledna vůči projektu negativně vyjádřili ministr zahraničních věcí Tillerson, když v projektu viděl, stejně jako další kritici, ohrožení evropské energetické bezpečnosti a stability.¹⁵⁵ 15. března 2018 vyjádřila skupina senátorů v dopise adresovaném mimo jiné ministru financí Stevenu Mnuchinovi znepokojení nad konstrukcí plynovodu a zároveň také podporu americké exekutivě – explicitně vyjádřili souhlas se zmíněnými lednovými Tillersonovými kroky.¹⁵⁶

11. července proběhl v Bruselu summit NATO, na kterém prezident D. Trump významně kritizoval politiku některých evropských států. Během dialogu s generálním tajemníkem NATO J. Stoltenbergem zdůrazňoval kontrast mezi přístupem USA a přístupem

¹⁵⁰ Deutsche Welle. (2016, August 25). *Biden warns EU against Russian gas dependency*. Deutsche Welle. [cit. 2023-06-30] <https://www.dw.com/en/biden-warns-europe-against-dependency-on-russia-for-heating-oil-and-natural-gas/a-19503334>

¹⁵¹ U.S. Embassy & Consulates in Türkiye. (2017, January 20). *Donald Trump: America's next president – U.S. Embassy & Consulates in Türkiye*. [cit. 2023-06-26] <https://tr.usembassy.gov/donald-trump-americas-next-president/>

¹⁵² Ze 100 senátorů hlasovali pouze 2 proti, zatímco všech 98 zbylých pro. Byla na něm tedy jasná shoda napříč republikány i demokraty.

¹⁵³ Návrh zákona byl podepsán prezidentem Trumpem 2. srpna téhož roku. Jedná se o Countering America's Adversaries Through Sanctions Act a sankce související s energetickou jsou součástí sekce 232.

¹⁵⁴ Deutsche Welle. (2017, June 16). *Europe-US energy row*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-01] <https://www.dw.com/en/us-bill-on-russia-sanctions-prompts-german-austrian-outcry/a-39270624>

¹⁵⁵ Reuters. (2018, January 27). *U.S.'s Tillerson says Nord Stream 2 pipeline would undermine Europe's energy security*. U.S. [cit. 2023-06-29] <https://www.reuters.com/article/europe-nordstream-usa-idUKL8N1PM069>

¹⁵⁶ *United States Senator John Barrasso*. (2018, March 15). *Senators Push to Stop Russia's Nord Stream II Natural Gas Pipeline*. News Releases. [cit. 2023-06-29] <https://www.barrasso.senate.gov/public/index.cfm/2018/3/senators-push-to-stop-russia-s-nord-stream-ii-natural-gas-pipeline>

evropských států v čele s Německem. Upozorňoval na nízké odvody na obranu,¹⁵⁷ navzdory kterým Německo učinilo rozhodnutí realizovat další baltský plynovod a významně tím zvýšit jak příjmy Ruské federace, tak především svou závislost na ní.¹⁵⁸ Ačkoli se kancléřka vůči Trumpovým výrokům vymezila,¹⁵⁹ k otázce plynovodu se nevyjádřila.¹⁶⁰

V kritice zůstali američtí představitelé konzistentní. V září na summitu OSN Trump svou červencovou kritiku v podstatě zopakoval,¹⁶¹ ministr pro energetiku Rick Perry na své listopadové návštěvě Varšavy znovu připomenul možnost sankcionování projektu¹⁶² a v únoru 2019 zaslal americký velvyslanec v Berlíně Richard Grenell dopis firmám participujícím v rámci projektu dopis, ve kterém také on zopakoval možnost jejich sankcionování skrze CAATSA.¹⁶³ V červnu, po setkání s polským protějškem A. Dudou, Trump oznámil, že zvažuje uvalení dalších sankcí.¹⁶⁴ V srpnu, tentokrát společně s rumunským prezidentem, v rámci společného stanoviska znovu vyjádřil nesouhlas s projektem, přičemž zdůraznil, že energetická bezpečnost se rovná bezpečnosti národní.¹⁶⁵

17. prosince 2019, tedy v době, kdy byla konstrukce plynovodu hotová zhruba z 80 %, a podle prvotních plánů hotová již být měla, schválil americký senát návrh zákona o obranném rozpočtu (*NDAA – National Defense Authorization Act*).¹⁶⁶ Ten v rámci sekce 7503 uváděl

¹⁵⁷ Roční podíl USA na obranu dlouhodobě značně přesahuje 3 %, zatímco např. německé výdaje na obranu od roku 2003 nepřekročily 1,3 %. Státy Severoatlantické aliance jsou svým členstvím vázány k výdaji ve výši 2 % svého HDP.

¹⁵⁸ Mason, J. (2018, July 11). *Trump lashes Germany over gas pipeline deal, calls it Russia's "captive."* U.S. [cit. 2023-06-30] <https://www.reuters.com/article/us-nato-summit-pipeline-idUSKBN1K10VI>

¹⁵⁹ Na Trumpova nařčení, že je Německo pod ruskou kontrolou, reagovala tím, že jelikož vyrůstala ve Východním Německu, ví, jaké je to být pod ruskou kontrolou.

¹⁶⁰ MacAskill, E. (2018, July 11). *Angela Merkel hits back at Donald Trump at Nato summit.* The Guardian. [cit. 2023-06-28] <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jul/11/nato-summit-donald-trump-says-germany-is-captive-of-russians>

¹⁶¹ Noack, R. (2018, September 25). *Trump accused Germany of becoming 'totally dependent' on Russian energy at the U.N. The Germans just smirked.* Washington Post. [cit. 2023-06-30] <https://www.washingtonpost.com/world/2018/09/25/trump-accused-germany-becoming-totally-dependent-russian-energy-un-germans-just-smirked/>

¹⁶² Radio Free Europe/Radio Liberty. (2018, November 8). *U.S. Energy Secretary Warns Sanctions Still Possible Over Nord Stream 2 Project.* RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-06-27] <https://www.rferl.org/a/u-s-energy-secretary-perry-warns-sanctions-possible-nord-stream-2-project/29590397.html>

¹⁶³ Rooks, T. (2021, May 6). *What's behind America's Nord Stream objections?* Deutsche Welle. [cit. 2023-06-29] <https://www.dw.com/en/whats-behind-americas-nord-stream-objections/a-47407171>

¹⁶⁴ Gardner, S. H. T. (2019, June 12). *Trump considering sanctions over Russia's Nord Stream 2 natgas pipeline.* U.S. [cit. 2023-06-30] <https://www.reuters.com/article/us-gazprom-nordstream-usa-idUSKCN1TD267>

¹⁶⁵ U.S. Embassy in Romania. (2021, January 22). *Joint Statement from President of the United States Donald J. Trump and President of Romania Klaus Iohannis – U.S. Embassy in Romania.* U.S. Embassy in Romania. [cit. 2023-06-30] <https://ro.usembassy.gov/joint-statement-from-president-of-the-united-states-donald-j-trump-and-president-of-romania-klaus-iohannis/>

¹⁶⁶ Radio Free Europe/Radio Liberty. (2019, December 17). *U.S. Senate Approves Nord Stream 2 Gas Pipeline Sanctions.* RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-06-29] <https://www.rferl.org/a/u-s-senate-approves-stream-2-gas-pipeline-sanctions/30330768.html>

sankce vůči společnostem, které byly určitým způsobem spojené s realizací projektu baltského plynovodu.¹⁶⁷ Tento krok popsal německý ministr zahraničních věcí znovu jako vměšování se do vnitřních evropských záležitostí.¹⁶⁸ V reakci na NDAA ukončila svou práci na projektu *Allseas Group S.A.*, tedy společnost, jež byla odpovědná za pokládání plynovodu na dno Baltského moře.¹⁶⁹ Tento krok dokonce na několik měsíců pozastavil realizaci celého projektu a málem ho i předčasně ukončil. 11. ledna 2020 se ale německá kancléřka setkala s ruským prezidentem Putinem. Z jejich dialogu vzešel konsensus na pokračování a dokončení projektu bez ohledu na Washingtonem uvalené sankce.¹⁷⁰ Lodě společnosti *Allseas Group S.A.* následně nahradila, jakkoli méně výkonná, ruská loď *Admiral Chersky*.¹⁷¹

Administrativa Spojených států ale nadále ve svém tlaku vůči projektu pokračovala. Na schůzi senátu 30. července řekl ministr zahraničí M. Pompeo, že federální vláda udělá všechno, co bude moci, aby plynovod Evropu neohrozil.¹⁷² V červenci 2020 přijal americký Kongres dodatek k již zmiňovanému obrannému zákonu, který rozšířil okruh subjektů, na které sankce mohly dopadnout.¹⁷³ Následně od práce na projektu odstoupila i norská společnost *DNV GL*, která zajišťovala verifikaci vybavení nutného k realizaci plynovodu.¹⁷⁴ Součástí návrhu amerického obranného zákona určeného na následující rok, tedy rok 2021, bylo i další rozšíření definičních znaků, na základě kterých mohly být subjekty sankcionovány.¹⁷⁵

¹⁶⁷ U.S. Senator Ted Cruz of Texas. (2019, December 9). Final NDAA 2020 Includes Sens. Cruz, Shaheen Bill to Stop Russia's Nord Stream 2 Pipeline | Ted Cruz. [cit. 2023-06-10] https://www.cruz.senate.gov/?p=press_release&id=4804

¹⁶⁸ Radio Free Europe/Radio Liberty. (2019, December 12). *Ukraine Welcomes, Germany Rejects Expected U.S. Sanctions On Nord Stream*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-06-29] <https://www.rferl.org/a/ukraine-welcomes-expected-u-s-sanctions-against-nord-stream-2/30321930.html>

¹⁶⁹ Offshore Energy Today. (2020, April 3). Allseas stops Nord Stream 2 works citing U.S. sanctions. Offshore Energy. [cit. 2023-06-30] <https://www.offshore-energy.biz/allseas-stops-nord-stream-2-works-citing-u-s-sanctions/>

¹⁷⁰ Maynes, C. (2020, January 11). *Russia's Putin, Germany's Merkel Hold Talks in Moscow*. VOA. [cit. 2023-06-18] https://www.voanews.com/a/europe_russias-putin-germanys-merkel-hold-talks-moscow/6182451.html

¹⁷¹ Radio Free Europe/Radio Liberty. (2020, May 2). Russian Ship Capable Of Completing Nord Stream 2 Approaches Danish Waters. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-07-15] <https://www.rferl.org/a/russian-ship-capable-of-completing-nord-stream-2-approaches-danish-waters/30588506.html>

¹⁷² Radio Free Europe/Radio Liberty. (2020, July 30). *Pompeo Says U.S. Will "Do Everything" To Stop Nord Stream 2 Project*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-06-30] <https://www.rferl.org/a/pompeo-u-s-will-do-everything-to-stop-nord-stream-2/30757543.html>

¹⁷³ *U.S. Lawmakers Seek New Nord Stream 2 Sanctions But Russia Does Not Stand Down*. (2020, August 25). Warsaw Institute. [cit. 2023-06-29] <https://warsawinstitute.org/u-s-lawmakers-seek-new-nord-stream-2-sanctions-russia-not-stand/>

¹⁷⁴ Reuters. (2020, November 26). *Norway's DNV GL suspends Nord Stream 2 work over U.S. sanctions fear*. U.S. [cit. 2023-03-29] <https://www.reuters.com/article/nordstream-norway-idUSL1N2IC14F>

¹⁷⁵ Gardner, T. (2020, December 4). *Russia to Germany gas pipeline targeted in U.S. defense bill*. U.S. [cit. 2023-06-28] <https://www.reuters.com/article/us-usa-defense-congress-nord-stream-idUSKBN28E31I>

20. ledna 2021 se stal americkým prezidentem demokrat Joe Biden.¹⁷⁶ Navzdory tomu, že se němečtí představitelé snažili kritiku německé politiky dlouhodobě projektovat do osoby D. Trumpa,¹⁷⁷ se očekávalo, že nastolený trend nesouhlasu s projektem a s ním spojených významných sankcí bude pokračovat. Byl to ostatně sám J. Biden, který jako jeden z prvních ústavních činitelů Spojených států *Nord Stream 2* kritizoval. V prvních týdnech se ale na jeho adresu nevyjadřoval. Následně, ačkoli ministr zahraničních věcí ještě v březnu ujišťoval Kongres, že se nový prezident staví proti projektu a bude hledat cesty, jak jeho komplekaci zabránit,¹⁷⁸ padlo 19. Května 2021 rozhodnutí další sankce na akciovou společnost *Nord Stream 2* nevalit. Namísto toho rozhodl Biden o upuštění od sankcí dosavadních. Stalo se tak v návaznosti na několik jednání ministrů zahraničních věcí, konkrétně amerického A. Blinkena a německého H. Maase. Rozhodnutí od odstoupení od sankcí mělo představovat určitý kompromis s cílem narovnat poškozené americko-německé vztahy.¹⁷⁹ Rozhodnutí bylo na americké politické scéně významně kritizováno. Jednak proto, že by dle mnohých kritiků mělo opačné rozhodnutí potenciál projekt zastavit,¹⁸⁰ jednak proto, že bylo v rozporu s postojem obou komor Kongresu.¹⁸¹ 21. července vydaly Německo a USA společné prohlášení, ve kterém státy zdůraznily důležitost ukrajinské suverenity a nezávislosti. Součástí prohlášení byl také příslib Německa, jímž se zavazovalo k omezení ruského významu na evropském trhu v případě

¹⁷⁶ The White House (2021, January 21). *Inaugural Address by President Joseph R. Biden, Jr.* The White House. [cit. 2023-06-28] <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/01/20/inaugural-address-by-president-joseph-r-biden-jr/>

¹⁷⁷ Karnitschnig, M. (2020, August 12). *Germany blames Trump in pursuit of Nord Stream 2 pipeline.* POLITICO. [cit. 2023-03-18] <https://www.politico.eu/article/germany-plays-trump-card-in-pursuit-of-russian-nord-stream-2-pipeline-dream/>

¹⁷⁸ Radio Free Europe/Radio Liberty. (2021, March 11). *Blinken Assures Congress Of Biden's Opposition To Nord Stream 2.* RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-07-01] <https://www.rferl.org/a/blinken-congress-biden-opposition-nord-stream-2/31144189.html>

¹⁷⁹ Kokeev, A. (2021). FRG and Biden's Transatlantic Strategy: Unsolved Problems and New Challenges. *World Economy and International Relations*, 65(9), 56–68. [cit. 2023-06-29] <https://doi.org/10.20542/0131-2227-2021-65-9-56-68>. 58.

¹⁸⁰ Například republikánský člen Sněmovny reprezentantů prohlásil, že pokud bude Putinovu režimu umožněno plynovod dokončit, bude to proto, že mu to prezident Biden dovolí.

Manson, K., Chazan, G. (2021, May 20). *Biden to waive Trump-era sanctions on operator of Russian pipeline.* Financial Times. [cit. 2023-06-30] <https://www.ft.com/content/22555df1-0b88-4d46-8287-9e0c8f03cc6a>

¹⁸¹ NBC News. (2021, December 3) *Biden puts Democrats in bind with push against sanctions on Russian pipeline.* [cit. 2023-06-29] <https://www.nbcnews.com/politics/national-security/bidens-push-sanctions-russias-pipeline-puts-democrats-bind-rcna7263>

další agresivní politiky, počítaje využívání dodávek energií jako zbraně.¹⁸² V září 2021 byla realizace plynovodu dokončena.¹⁸³

4.5 Vyhodnocení hypotéz

V této kapitole jsem ověřoval platnost hypotézy *H2* („*Přestože němečtí partneři upozorňovali, že Nord Stream 2 není ekonomický, nýbrž politický projekt, vláda Angely Merkelové tuto skutečnost zanedbala a vnímala pouze ekonomické aspekty projektu.*”). Nejprve jsem ověřil první část hypotézy, tedy že podpora projektu ze strany německých představitelů vyplývala především z jeho ekonomických aspektů. Následně jsem se zaměřil na kritiku samotnou a dospěl k závěru, že Německo bylo za účelem podpory projektu ochotno obětovat kvalitu vzájemných vztahů nejen s evropskými sousedy, ale také s dlouhodobě nejvýznamnějším partnerem, USA. I v případě této hypotézy jsem tedy došel ke kladnému výsledku, a mohl ji tudíž potvrdit.

¹⁸² German Federal Foreign Office. (2021, July 21). Joint Statement of the US and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals. German Federal Foreign Office. [cit. 2023-05-08] <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/joint-statement-usa-and-germany/2472084>

¹⁸³ Soldatkin, V. (2021, September 10). *Russia completes Nord Stream 2 construction, gas flows yet to start*. Reuters. [cit. 2023-06-10] <https://www.reuters.com/business/energy/russias-gazprom-says-it-has-completed-nord-stream-2-construction-2021-09-10/>

5 Německý ústup od jaderné energie

V následující kapitole se budu věnovat situaci na německé domácí scéně, konkrétně první polovině roku 2011, během které došlo k definitivnímu rozhodnutí o německém odklonu od jaderné energetiky. Předpokládám, že toto rozhodnutí mělo významný vliv na postupné navyšování objemu importovaného ruského zemního plynu.

Třetí z mých hypotéz (H3) proto zní: „*Německá vnitropolitická situace směřovala její politické představitele k odklonu od jaderné energie, který měl za následek navýšení importu ruského plynu.*”

Na začátku kapitoly uvedu situaci na německé politické scéně jako takovou. Následně se budu snažit jednotlivé uvedené události vysvětlit. Při ověřování hypotézy H3 se budu snažit zjistit, zdali byla situace na domácí scéně, respektive percepce jaderné energie německou společností, nutnou podmínkou k odklonu od jaderné energetiky, či nikoli. Dále, za pomoci dat týkajících se importu zemního plynu a stručné analýzy německé energetické politiky, ověřím, jaké měl po přijetí Energetického konceptu 2011 zemní plyn v nové energetické politice postavení.

5.1 Zelená politika na domácí scéně a německé vnímání jaderné energetiky

Jelikož němečtí sociální demokraté ve volbách 2009 zažili nejhorší výsledek za posledních 60 let (v *Bundestagu* obsadili pouze 76 křesel), zatímco svobodní demokraté (FDP) došli ke svému historicky nejlepšímu výsledku (získali 93 křesel), CDU v čele s Merkelovou utvořila namísto *Velké koalice* vládu s FDP. To s sebou přineslo významná očekávání spojená s energetikou. Svobodní demokraté měli totiž v porovnání s SPD, stejně jako strana Merkelové, přívětivější vztah k jaderné energii.¹⁸⁴

Prvotní vývoj energetické politiky druhého kabinetu Merkelové byl jednoznačně v souladu s očekáváním. 6. září 2010, tedy necelý rok po volbách, rozhodla německá vláda o prodloužení výkonu jaderných elektráren až do roku 2035.¹⁸⁵ S tím vyjádřili nesouhlas, dle

¹⁸⁴ Connolly, K. (2017, November 26). *Angela Merkel claims German election victory*. The Guardian. [cit. 2023-07-12] <https://www.theguardian.com/world/2009/sep/27/angela-merkel-german-election-victory>

¹⁸⁵ Dle zákonného dodatku přijatého v roce 2002 měly životnost 32 let. Nově byla jejich životnost prodloužena v průměru o 12 let.

Spiegel.de. (2011, March 12). *Reaction to Japan Catastrophe: Accident Triggers Nuclear Power Debate in Germany*. Reaction to Japan Catastrophe: Accident Triggers Nuclear Power Debate in Germany – DER

očekávání, jak Strana zelených, tak především bývalí koaliční partneři z SPD. Sigmar Gabriel, který se proti jaderné energetice vymezoval dlouhodobě, v určitých situacích dokonce nad rámec svých kompetencí,¹⁸⁶ označil koaliční dohodu za černý den pro německou energetickou politiku.¹⁸⁷ Přijatý zákon byl součástí Energetického konceptu,¹⁸⁸ který měl za cíl naprosto zásadně snížit emise skleníkových plynů.¹⁸⁹ Toho mělo být docíleno dvěma způsoby – důrazem na energetickou efektivitu a rozšířením obnovitelných zdrojů energie.¹⁹⁰

Pouze o zhruba půl roku později, 11. března 2011, ale proběhlo na japonském ostrově Honšú jedno z historicky nejsilnějších zaznamenaných zemětřesení. S ním související vlny tsunami způsobily po Černobyli druhou největší havárii jaderné elektrárny v dějinách.¹⁹¹ Ačkoli tragédie nastala na jiném kontinentu a ve vzdálenosti dostatečné, aby neměla na Německo žádné praktické dopady, pro jeho energetickou politiku se ukázala jako naprosto klíčová.

Již o čtyři dny později, 15. března, oznámila kancléřka vládní rozhodnutí o tříměsíčním pozastavení provozu sedmi nejstarších jaderných elektráren za účelem jejich bezpečnostních prohlídek.¹⁹² 30. května rozhodla spolková vláda o definitivním ukončení provozu všech sedmi pozastavených elektráren, ke kterým zařadila navíc i elektrárnu Krümmel. 30. června přijal *Bundestag* dodatek k zákonu o atomové energii, a k 6. srpnu Německo oficiálně ukončilo provoz osmi ze svých sedmnácti jaderných elektráren.¹⁹³ Vedle toho zároveň rozhodlo

SPIEGEL. [cit. 2023-06-29] <https://www.spiegel.de/international/germany/reaction-to-japan-catastrophe-accident-triggers-nuclear-power-debate-in-germany-a-750545.html>

The nuclear phase-out in Germany. (n.d.). BASE. [cit. 2023-07-01] https://www.base.bund.de/EN/ns/nuclear-phase-out/nuclear-phase-out_node.html

¹⁸⁶ World Nuclear Association. (2007, March 15). [cit. 2023-07-02] <https://www.world-nuclear-news.org/Articles/RWE-tries-persuasion-before-lawsuit>

¹⁸⁷ Spiegel.de. (2010, September 6). Merkel's Government Extends Nuclear Plant Lifespans. DER SPIEGEL, Hamburg, Germany. [cit. 2023-05-29] <https://www.spiegel.de/international/germany/14-years-longer-online-merkel-s-government-extends-nuclear-plant-lifespans-a-715833.html>

¹⁸⁸ German Bundestag (n.d.) Power, heat, cold: the energy concept of the German Bundestag. German Bundestag. [cit. 2023-05-23] <https://www.bundestag.de/en/visittheBundestag/energy/energy-200266>

¹⁸⁹ Cílem byla jejich redukce o 80–95 % v porovnání s rokem 1990.

¹⁹⁰ Westphal, K. (2020). s. 415

¹⁹¹ ČT. (2021, March 11). *Havárie elektrárny Fukušima I změnila pohled na jadernou energii*. ČT24 – Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR – Česká televize. [cit. 2023-07-20]

<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3278688-havarie-elektrarny-fukusima-i-zmenila-pohled-na-jadernou-energii>

¹⁹² Ehrenstein, C. (2015, October 3). *Moratorium: Merkel lässt die ältesten AKW abschalten*. DIE WELT. [cit. 2023-07-05] <https://www.welt.de/politik/deutschland/article12833106/Merkel-laesst-die-aeltesten-AKW-abschalten.html>

¹⁹³ Bauer, T. K., Braun, S. T., Kvasnicka, M. (2017). Nuclear power plant closures and local housing values: Evidence from Fukushima and the German housing market. *Journal of Urban Economics*, 99, 94–106. [cit. 2023-07-10] <https://doi.org/10.1016/j.jue.2017.02.002>

Federal Office for the Safety of Nuclear Waste Management. (2023, April 19). The nuclear phase-out in Germany. BASE. [cit. 2023-07-01] https://www.base.bund.de/EN/ns/nuclear-phase-out/nuclear-phase-out_node.htm

o de facto návratu k původnímu zákonu z roku 2002 a odstavení svých jaderných reaktorů do konce roku 2022.¹⁹⁴

Během následujících let tedy docházelo na německém území k postupnému ukončování provozu jaderných elektráren,¹⁹⁵ a s tím souvisejícímu strmému poklesu produkce jaderné energie. Z vyrobených více než 140 TWh v roce 2010 klesla produkce na zhruba 76 TWh v roce 2017.¹⁹⁶

Jakkoli by se mohlo zdát, že rozhodnutí bylo náhle a příliš radikální,¹⁹⁷ přední motivace pro odklon od jaderné energie byla hlubší. Jaderná energetika měla v rámci německé společnosti velmi specifické postavení. Jeho počátky sahají až do 70. let 20. století. V roce 1974 oznámila zemská vláda Bádenska-Württemberska konstrukci jaderné elektrárny v tamní vesnici Wyhl.¹⁹⁸ V návaznosti na to začalo 30 tisíc protestujících okupovat místo plánované konstrukce,¹⁹⁹ čímž přispěli k jejímu zrušení. Po havárii jaderné elektrárny Three Mile Island v americké Pensylvánii v březnu 1979 demonstrovalo v západoněmeckém Bonnu proti dalšímu používání jaderné energie až 200 000 lidí.²⁰⁰ Naprosto zásadní, jak se později ukázalo, byla ale havárie černobylské elektrárny v dubnu 1986. Dva měsíce po katastrofě bylo na spolkové úrovni zřízeno ministerstvo životního prostředí a po roce 1989 již nebyl na německém území spuštěn provoz jediné nové jaderné elektrárny.²⁰¹ Katastrofa měla ale především signifikantní dopad na německé veřejné mínění, které se po události definitivně obrátilo v neprospěch jaderné energetiky.²⁰²

¹⁹⁴ *The nuclear phase-out in Germany*. (n.d.). BASE. https://www.base.bund.de/EN/ns/nuclear-phase-out/nuclear-phase-out_node.html

¹⁹⁵ Po ukončení provozu osmi ze 17 elektráren v roce 2011 došlo k ukončení těch zbylých v letech 2015 (1), 2017 (1), 2018 (3), 2019 (1) a v roce 2023 byl ukončen provoz i posledních tří elektráren.

¹⁹⁶ Statista. (2023, April 27). Germany's electricity generation from nuclear sources 2005-2022. [cit. 2023-07-05] <https://www.statista.com/statistics/736720/electricity-generation-nuclear-germany/>

¹⁹⁷ Koneckonců byl nastalý obrat v jaderné energetice ještě radikálnější než ten v samotném Japonsku.

¹⁹⁸ Feldhoff, T. (2014). Post-Fukushima energy paths: Japan and Germany compared. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 70(6), 87–96. <https://doi.org/10.1177/0096340214555108>. s. 88

¹⁹⁹ Což ale nebylo překvapením, jelikož několik anti-jaderných protestů proběhlo v regionu již v předchozích letech, během kterých se o konstrukci pouze debatovalo.

Milder, S. (2018, June 25). The New Watch on the Rhine: Anti-Nuclear Protest in Baden and Alsace. Environment & Society Portal. [cit. 2023-07-10] <https://www.environmentandsociety.org/arcadia/new-watch-rhine-anti-nuclear-protest-baden-and-alsace>

²⁰⁰ *The history behind Germany's nuclear phase-out*. (2023, April 14). Clean Energy Wire. [cit. 2023-07-02] <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/history-behind-germanys-nuclear-phase-out>

²⁰¹ *Nuclear Power in Germany – World Nuclear Association*. (n.d.). [cit. 2023-06-17] <https://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-g-n/germany.aspx>

²⁰² Radkau, J. (2021, December 7). *Eine kurze Geschichte der deutschen Antiatomkraftbewegung*. bpb.de. [cit. 2023-05-29] <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/59680/eine-kurze-geschichte-der-deutschen-antiatomkraftbewegung/?p=all>

Opozice německé společnosti vůči jaderné energii se projevuje i v postavení tamní zelené strany, která je dlouhodobě jednou z nejsilnějších v Evropě. Součástí *Bundestagu* se stala již v roce 1983 a v roce 1998 byla jednou z prvních, která se na evropské scéně propracovala do celostátní vlády.²⁰³ A byl to také tento kabinet, který v roce 2002 rozhodl o kompletním odklonu od jaderné energie.²⁰⁴ Kořeny „anti-jaderného“ vnímání byly tedy v německé společnosti dlouhodobě znatelné.

Nesouhlas s jadernou energetikou byl na domácí německé scéně konzistentní. V dubnu 2009 bylo pro odklon od ní až 66 % německé společnosti²⁰⁵ a významná většina německé populace se stavěla i proti vládnímu rozhodnutí o prodloužení životnosti jaderných elektráren ze září 2010.²⁰⁶ Po fukušimské havárii měl souhlas s odpojením jaderných elektráren dosahovat až necelých 90 %.²⁰⁷ Ihned následující den po fukušimské havárii navíc vytvořili odpůrci jaderné energie v Německu lidský řetěz čítající desetitisíce lidí a spojující jaderné elektrárny v Neckarwestheimu a Stuttgartu, čímž vyjádřili nesouhlas se zářijovým rozhodnutím o prodloužení životnosti jaderných elektráren.²⁰⁸

Pro finální rozhodnutí o odklonu od jaderné energie měl ale klíčový význam výsledek regionálních voleb v Bádensku-Württembersku na konci března 2011. Ty byly již před jejich konáním některými komentátory považovány za referendum o budoucnosti jaderné energie v Německu. V nich po 58 letech přišlo vládnoucí CDU o prezidenta spolkové země, když se jím symbolicky stal W. Kretschmann ze Strany zelených.²⁰⁹

Vnímání jaderné energetiky v Německu bylo tedy dlouhodobě velmi specifické a žádný jiný stát, a to včetně samotného Japonska, srovnatelnou reakci na fukušimskou havárii neměl.²¹⁰

²⁰³ Goldenberg, R. (2020, January 28). *Germany's Green party: How it evolved*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-15] <https://www.dw.com/en/germanys-green-party-how-it-evolved/a-40586834>

²⁰⁴ Dohoda mezi vládnoucími zelenými a sociálními demokraty byla uzavřena již v roce 2000.

²⁰⁵ Ackland, L. (2009). Can Germany Survive Without Nuclear Power? *Bulletin of the Atomic Scientists*, 65(4), 41–52. [cit. 2023-07-08] <https://doi.org/10.2968/065004005>

²⁰⁶ Reuters. (2010, October 30). FACTBOX-State positions on German nuclear plants. U.S. [cit.2023-06-08] <https://www.reuters.com/article/germany-nuclear-factbox-idUSLDE67Q13N20100830>

²⁰⁷ Glaser, A. (2012, November). From Brokdorf to Fukushima: The long journey to nuclear phase-out. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 68(6), 10–21. <https://doi.org/10.1177/0096340212464357>. s. 10

²⁰⁸ Deutsche Welle. (2011, March 13). *Nuclear debate*. Deutsche Welle. [cit. 2023-05-29] <https://www.dw.com/en/tens-of-thousands-of-germans-take-to-the-streets-in-anti-nuclear-protest/a-14907859>

²⁰⁹ Deutsche Welle. (2011, March 28). *Green victory*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-10] <https://www.dw.com/en/greens-force-historic-change-of-power-in-german-state-elections/a-14943224>

²¹⁰ Feldhoff, T. (2014)

5.2 Bezprostřední dopady Energetického konceptu 2011

Jelikož měla ještě v roce 2010 jaderná energie v německém energetickém mixu bezmála čtvrtinové zastoupení (22 %),²¹¹ po de facto bezprostředním odpojení necelé poloviny všech domácích jaderných elektráren bylo třeba hledat alternativní zdroje energie. V červenci 2011 proběhlo setkání Merkelové s ruským prezidentem Medveděvem.²¹² Již před ním se nejen v médiích debatovalo o možnosti nahradit výpadek jaderné energie ruským plynem.²¹³ Ani německá kancléřka²¹⁴ ani Kreml tuto možnost před jednáním nevyklučovali.²¹⁵ Ačkoli ale kancléřka během setkání přiznala, že cena plynu bude mít na objem jeho importu vliv,²¹⁶ jeho významné navýšení s poukazem na čerstvě přijatou zelenou energetickou politiku odmítla.²¹⁷

V tom se také skrývá určitý problém stanovené hypotézy. Postavení plynu jako takové bylo totiž v kontextu Energetického konceptu specifické. Jakkoli se jedná o „nejčistší“ fosilní zdroj, stále se jedná o fosilní zdroj, tudíž se jeho dlouhodobé postavení v německém energetickém mixu stalo na nějakou dobu nepredikovatelným.²¹⁸ Z toho důvodu, jak je možné vidět v grafu č. 3, během následujících několika let k navýšení importu ruského plynu nedošlo. Objem importovaného zemního plynu a jeho význam v německém energetickém mixu se naopak z důvodu poklesu těžby v Evropě snížil.²¹⁹

V následujících letech byl ale adoptován přístup, který především z důvodů jeho ceny a udržitelnosti²²⁰ definoval zemní plyn jako „můstek k transformaci na čistou energetickou produkci“.²²¹ Zejména z toho důvodu docházelo od roku 2015 k navyšování objemu

²¹¹ *Nuclear Power in Germany – World Nuclear Association.* (n.d.). <https://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-g-n/germany.aspx>

²¹² *President of Russia. (2011, July 18). Dmitry Medvedev arrived in Hannover.* [cit. 2023-05-30] <http://en.kremlin.ru/events/president/news/12003/photos>

²¹³ *Medvedev starts visit to Germany.* (2011, July 18). Sputnik International. [cit. 2023-05-15] <https://sputnikglobe.com/20110718/165254216.html>

Deutsche Welle. (2011, July 18). *Energy matters.* Deutsche Welle. <https://www.dw.com/en/energy-adds-spark-to-merkel-medvedev-talks/a-15249056>

²¹⁴ Rohan, B. (2011, April 15). *Germany debates how to dump nuclear power.* U.S. [cit. 2023-07-12] <https://www.reuters.com/article/us-germany-nuclear-idUSTRE73E2I920110415>

²¹⁵ Bachman, A. A. J. (2011, July 18). *Nuclear phaseout to hand Kremlin a win in Germany.* U.S. [cit. 2023-06-25] <https://www.reuters.com/article/us-russia-germany-gas-idUSTRE76H1BW20110718>

²¹⁶ Deutsche Welle. (2011, July 19). *Merkel und Medwedew fordern offeneren Dialog.* Deutsche Welle. [cit. 2023-05-25] <https://www.dw.com/de/merkel-und-medwedew-fordern-offeneren-dialog/a-15249941>

²¹⁷ *The Federal Chancellor of the Federal Republic of Germany. (2011, July 19). A good time for German-Russian cooperation.* | Home Page. [cit. 2023-06-23] <https://www.bundestkanzler.de/bk-en/news/a-good-time-for-german-russian-cooperation-476918>

²¹⁸ Westphal, K. (2020). s. 415

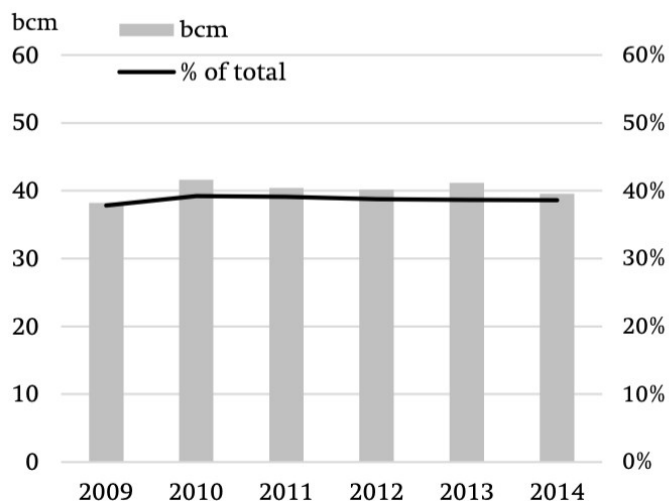
²¹⁹ Příloha č. 4

²²⁰ Federal Ministry For Economic Affairs And Climate Action. (n.d.). Natural gas supply in Germany. [cit. 2023-07-01] <https://www.bmwk.de/Redaktion/EN/Artikel/Energy/gas-natural-gas-supply-in-germany.html>

²²¹ Lang, K., & Westphal, K. (2017). s. 27

importovaného ruského plynu do Německa (viz graf č. 2 na straně 19).²²² Zpětně uznávala i samotná kancléřka, že německý odklon od jaderné energie vedl ke zvyšování závislosti na importu ruského zemního plynu.²²³

Graf č. 3 (Import ruského zemního plynu do Německa v letech 2009-2014)²²⁴



Source: Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle.

5.3 Vyhodnocení hypotéz

V této kapitole jsem ověřoval hypotézu *H3* („*Německá vnitropolitická situace směřovala její politické představitele k odklonu od jaderné energie, který měl za následek navýšení importu ruského plynu.*“). Nejprve jsem došel k závěru, že situace na domácí scéně byla pro rozhodnutí o odklonu od jaderné energetiky nezbytná. Ve druhé části jsem se zaměřil na následky, které rozhodnutí o odklonu od jaderné energetiky mělo pro postavení zemního plynu v rámci německé energetické politiky. Zde jsem došel k závěru, že ačkoli tak nenastalo bezprostředně, z dlouhodobého hlediska se import ruského zemního plynu navýšil. Mohu tudíž potvrdit i hypotézu *H3*.

²²² Příloha č. 5

²²³ Handl, V. (2019). s. 63

²²⁴ Převzato z práce Bros, A., Mitrova, T., Westphal, K. (2017). German-Russian Gas Relations. A Special Relationship in Troubled Waters. [cit. 2023-06-29] 10.13140/RG.2.2.33394.56003. s. 26

6 Závěr

Cílem práce bylo zjistit, zdali si Spolková republika Německo v důsledku své energetické politiky během éry Angely Merkelové (2005-2021) navyšovala závislost na Ruské federaci. Za tím účelem jsem si stanovil tři následující hypotézy:

- H1: „SRN dostatečně nereflektovala kontroverze ruské jak domácí, tak především zahraniční politiky, a jim navzdory si na ruském státě zvyšovala energetickou závislost.”
- H2: „Přestože němečtí partneři upozorňovali, že *Nord Stream 2* není ekonomický, nýbrž politický projekt, vláda Angely Merkelové tuto skutečnost zanedbala a vnímala pouze ekonomické aspekty projektu.”
- H3: „Německá vnitropolitická situace směřovala její politické představitele k odklonu od jaderné energie, který měl za následek navýšení importu ruského plynu.”

Práci jsem pojal jako jedinečnou jednopřípadovou studii a na základě stanovených hypotéz vysvětlil německou energetickou politiku na pozadí německo-ruského vztahu. V kapitolách 3 a 4 jsem pomocí verifikace hypotéz *H1* a *H2* popisoval, že z různých důvodů a navzdory různým faktorům činili němečtí představitelé rozhodnutí (realizace německo-ruských plynovodů, navyšování objemu importovaného ruského plynu), která zvyšovala německou závislost na Ruské federaci. V páté kapitole jsem se věnoval souvislostem mezi německou poptávkou po ruském plynu a rozhodnutím německé vlády o ukončení produkce jaderné energie. Za pomoci třetí hypotézy jsem tedy ověřoval, jak se v souvislosti s německým odklonem od jaderné energetiky změnilo postavení zemního plynu v německé energetické politice a jak významné pro samotné rozhodnutí bylo vnímání jaderné energetiky německou společností.

Nejprve jsem se ve třetí kapitole zaměřil na hypotézu *H1*. V ní jsem analyzoval německý přístup k energetické politice vůči Ruské federaci v kontextu vybraných kontroverzních ruských kroků (vraždy tamní investigativní novinářky Anny Politkovské v roce 2006, ruské invaze do sousední Gruzie v roce 2008, přerušování dodávek energetických surovin v letech 2007 a 2009 a anexe Krymu v roce 2014). Zjišťoval jsem, zda němečtí představitelé dané kroky Ruské federace ve své energetické politice vůči ní reflektovali, tedy jestli měla například anexe Krymu negativní dopad na import ruského plynu. Na základě tohoto postupu jsem došel k jednoznačnému závěru, že je možné hypotézu *H1* potvrdit, tedy že

němečtí představitelé prohlubovali vzájemný energetický vztah s Ruskem bez zásadnější reflexe jeho politiky.

V rámci hypotézy *H2* jsem se soustředil na problematiku projektu plynovodu *Nord Stream 2*. Při jejím ověřování jsem vysvětlil německý postoj k projektu a uvedl kritiku, která s ním byla spojena. Dále jsem vysvětlil motivaci, která za kritikou jednotlivých států vůči němu stála. V závěru kapitoly jsem nastínil celkový diskurz na příkladu Spojených států, které jsem si vybral z důvodu jejich specifického postavení. Zprvce byly a jsou jedním z nejvýznamnějších německých partnerů, a to jak po obchodní, tak po bezpečnostní stránce. Zadruhé se jednalo o speciální téma i na straně americké. Ačkoli se někteří (nejen) němečtí představitelé snažili kritiku projektovat do osoby exprezidenta Trumpa, tak navzdory silně polarizované politické společnosti v USA byla otázka německo-ruského plynovodu jednou z mála, na kterých panovala nadstranická shoda. Proti projektu se tudíž stavěla jak administrativa B. Obamy, tak D. Trumpa. A zatřetí to byli právě Američané, kteří projekt před jeho finalizací skrze sankční balíčky málem zmařili. Stanoveným postupem jsem došel k závěru, že přední němečtí představitelé vystupovali v souvislosti s projektem konzistentně a navzdory významné kritice ze strany Polska či Spojených států byl projekt realizován především z důvodu jejich přístupu. Proto jsem i hypotézu *H2* označil za platnou.

V závěrečné části práce jsem se věnoval hypotéze *H3*. Popsal jsem v ní „obrat“ v německé jaderné energetice na jaře 2011 a následně ověřil obě části stanovené hypotézy. Nejprve jsem vysvětlil, že hlavní důvod pro německý odklon od jaderné energetiky nespočíval v samotné fukušimské havárii, neboť se vůči jaderné energii stavěla německá společnost odmítavě již několik dekád před touto katastrofou. V návaznosti na to jsem se věnoval důsledkům, které tehdejší energetický koncept pro postavení zemního plynu představoval. Právě proto, že v rámci něj nejprve zemní plyn přiznané postavení neměl, k bezprostřednímu navýšení importu ruského plynu nedošlo. V podkapitole 5.2 jsem ale došel k závěru, že postupem času byla zemnímu plynu přiznána role „přechodného můstku“. Proto se od roku 2015 začal německý import ruského plynu navyšovat až do jeho historických maxim v letech 2017 a 2018. Z dlouhodobého hlediska je tedy možné jako správnou klasifikovat i hypotézu *H3*.

Jelikož se mi v rámci práce podařilo potvrdit všechny tři stanovené hypotézy, je možné na výzkumnou otázku odpovědět kladně, tedy že německé energetické zájmy vedly k navyšování německé závislosti na Ruské federaci.

7 Použitá literatura

7.1 Primární literatura a prameny

7.1.1 Dokumenty a legislativa

Deutscher Bundestag. (2012) *Durch Zusammenarbeit Zivilgesellschaft und Rechtsstaatlichkeit in Russland stärken*. [cit. 2023-06-18]

<https://dserver.bundestag.de/btd/17/113/1711327.pdf>

EUR-Lex. (2015, February 25). SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU, VÝBORU REGIONŮ A EVROPSKÉ INVESTIČNÍ BANCE Rámcová strategie k vytvoření odolné energetické unie s pomocí progresivní politiky v oblasti změny klimatu /* COM/2015/080 final */. EUR-Lex. [cit. 2023-07-02] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-CS/ALL/?uri=CELEX:52015DC0080&from=EN>

European Commission. (n.d.). *Energy union*. [cit. 2023-06-20]

https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/energy-union_en

Federal Ministry For Economic Affairs And Climate Action. (n.d.). Natural gas supply in Germany. [cit. 2023-07-01] <https://www.bmwk.de/Redaktion/EN/Artikel/Energy/gas-natural-gas-supply-in-germany.html>

Federal Office for the Safety of Nuclear Waste Management. (2023, April 19). *The nuclear phase-out in Germany*. BASE. [cit. 2023-07-01] https://www.base.bund.de/EN/ns/nuclear-phase-out/nuclear-phase-out_node.htm

German Bundestag (n.d.) *Power, heat, cold: the energy concept of the German Bundestag*. German Bundestag. [cit. 2023-05-23]

<https://www.bundestag.de/en/visittheBundestag/energy/energy-200266>

German Federal Foreign Office. (n.d.) *The German Energiewende – Transforming Germany’s energy system*. [cit. 2023-05-29] <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/610620/5d9bfec0ab35695b9db548d10c94e57d/the-german-energiewende-data.pdf>

International Trade Administration. (2022, August 4) *Germany - Country Commercial Guide*. [cit. 2023-05-29] <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/germany-energy>

UNTC. (n.d.). [cit. 2023-05-23]

<https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=0800000280401fbb>

7.1.2 Tiskové zprávy

BASF. (2015, September 4). *Gazprom, BASF, E.ON, ENGIE, OMV and Shell sign Shareholders’ Agreement on the Nord Stream 2 project*. Gazprom, BASF, E.ON, ENGIE, OMV and Shell Sign Shareholders’ Agreement on the Nord Stream 2 Project. [cit. 2023-04-20] <https://www.basf.com/global/en/media/news-releases/2015/09/p-15-334.html>

Bundesregierung. (2014, March 13). Policy statement by Federal Chancellor Angela Merkel on the situation in Ukraine. Website of the Federal Government | [cit. 2023-07-02] <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/archive/archive/policy-statement-by-federal-chancellor-angela-merkel-on-the-situation-in-ukraine-443796>

European Commission. (2022, March 8). *REPowerEU: Joint European action for more affordable, secure and sustainable energy* [cit. 2023-05-22] <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/home/en>

German Federal Foreign Office. (2021, July 21). *Joint Statement of the US and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals*. German Federal Foreign Office. [cit. 2023-05-08] <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/joint-statement-usa-and-germany/2472084>

IEA. (2023). *Europe's energy crisis: What factors drove the record fall in natural gas demand in 2022?*, IEA, Paris [cit. 2023-07-28] <https://www.iea.org/commentaries/europe-s-energy-crisis-what-factors-drove-the-record-fall-in-natural-gas-demand-in-2022>

President of Russia. (2006, April 26). *President Vladimir Putin met with Federal Chancellor of Germany Angela Merkel*. [cit. 2023-04-28]

<http://www.en.kremlin.ru/events/president/news/35454>

President of Russia. (2011, July 18). *Dmitry Medvedev arrived in Hannover*. [cit. 2023-05-30] <http://en.kremlin.ru/events/president/news/12003/photos>

President of Russia. (2008, August 15). *Joint Press Conference with Federal Chancellor Angela Merkel*. [cit. 2023-04-23]

<http://www.en.kremlin.ru/events/president/transcripts/statements/1102>

The Federal Chancellor of the Federal Republic of Germany. (2011, July 19). *A good time for German-Russian cooperation*. | Home Page. [cit. 2023-06-23]

<https://www.bundeskanzler.de/bk-en/news/a-good-time-for-german-russian-cooperation-476918>

The White House (2021, January 21). *Inaugural Address by President Joseph R. Biden, Jr*. The White House. [cit. 2023-06-28] <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/01/20/inaugural-address-by-president-joseph-r-biden-jr/>

U.S. Embassy & Consulates in Türkiye. (2017, January 20). *Donald Trump: America's next president – U.S. Embassy & Consulates in Türkiye*. [cit. 2023-06-26]

<https://tr.usembassy.gov/donald-trump-americas-next-president/>

U.S. Embassy in Romania. (2021, January 22). *Joint Statement from President of the United States Donald J. Trump and President of Romania Klaus Iohannis – U.S. Embassy in Romania*. U.S. Embassy in Romania. [cit. 2023-06-30] <https://ro.usembassy.gov/joint-statement-from-president-of-the-united-states-donald-j-trump-and-president-of-romania-klaus-iohannis/>

U.S. Senator Ted Cruz of Texas. (2019, December 9). Final NDAA 2020 Includes Sens. Cruz, Shaheen Bill to Stop Russia's Nord Stream 2 Pipeline | Ted Cruz. [cit. 2023-06-10] https://www.cruz.senate.gov/?p=press_release&id=4804

United States Senator John Barrasso. (2018, March 15). *Senators Push to Stop Russia's Nord Stream II Natural Gas Pipeline*. News Releases. [cit. 2023-06-29] <https://www.barrasso.senate.gov/public/index.cfm/2018/3/senators-push-to-stop-russia-s-nord-stream-ii-natural-gas-pipeline>

7.1.3 Novinové články s uvedenými autory

Вадим, Л. (2018, August 12). *Poroshenko: Nord Stream 2 is Trojan horse of Kremlin – Freedom*. Freedom. [cit. 2023-07-15] <https://uatv.ua/en/poroshenko-nord-stream-2-trojan-horse-kremlin/>

Bachman, A. A. J. (2011, July 18). *Nuclear phaseout to hand Kremlin a win in Germany*. U.S. [cit. 2023-06-25] <https://www.reuters.com/article/us-russia-germany-gas-idUSTRE76H1BW20110718>

Bajic, A. (2020, January 1). *Allseas CEO: "Stopping Nordstream 2 hurts our honour"* | Project Cargo Journal. [cit. 2023-06-28] <https://www.projectcargojournal.com/offshore/2020/01/01/allseas-ceo-stopping-nordstream-2-hurts-our-honour/?gdpr=accept>

Barkin, N. (2014, March 7). *Cold War past shapes complex Merkel-Putin relationship*. U.S. [cit. 2023-06-28] <https://www.reuters.com/article/us-merkel-putin-insight-idUSBREA260E120140307>

Bolzen, S., Schiltz, C. B., Tauber, A., & B. (2015, December 18). *Nord Stream: Streit um die Ostseepipeline eskaliert in Brüssel*. DIE WELT. [cit. 2023-06-20] <https://www.welt.de/wirtschaft/energie/article150129711/Ostseepipeline-reisst-neue-Graeben-in-der-EU-auf.html>

Bruksela, B. T. W. B. N. (2006, May 3). *Niemcy wcieke na Sikorskiego*. Gazetapl. [cit. 2023-06-18] <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114873,3321425.html>

Chazan, G. (2022, August 3). *Gerhard Schröder says Russia wants negotiated end to Ukraine war*. Financial Times. [cit. 2023-05-20] <https://www.ft.com/content/ee5ee70c-7b68-4a3f-99f6-27b841762487>

Chazan, Guy. “Angela Merkel Stands Firm on Nord Stream 2 Despite Navalny Poisoning.” *Financial Times*, 23 Sept. 2020, [cit. 2023-07-05] www.ft.com/content/a26cacdf-7238-4417-b0b7-696eeeb239c.

Cole, J. (n.d.). *escenic*. The Telegraph. [cit. 2023-06-10] <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10795042/Gerhard-Schroeders-birthday-party-with-Vladimir-Putin.html>

Connolly, K. (2017, November 26). *Angela Merkel claims German election victory*. The Guardian. [cit. 2023-07-12] <https://www.theguardian.com/world/2009/sep/27/angela-merkel-german-election-victory>

Crisp, J., Crisp, J. (2016, March 31). *Senior Obama official: Nord Stream 2 and Brexit may weaken EU energy security*. www.euractiv.com. [cit. 2023-06-26] <https://www.euractiv.com/section/energy/interview/senior-obama-official-nord-stream-2-and-brexit-may-weaken-eu-energy-security/>

Ehrenstein, C. (2015, October 3). *Moratorium: Merkel lässt die ältesten AKW abschalten*. DIE WELT. [cit. 2023-07-05] <https://www.welt.de/politik/deutschland/article12833106/Merkel-laesst-die-aeltesten-AKW-abschalten.html>

Gardner, S. H. T. (2019, June 12). *Trump considering sanctions over Russia's Nord Stream 2 natgas pipeline*. U.S. [cit. 2023-06-30] <https://www.reuters.com/article/us-gazprom-nordstream-usa-idUSKCN1TD267>

Gardner, T. (2020, December 4). *Russia to Germany gas pipeline targeted in U.S. defense bill*. U.S. [cit. 2023-06-28] <https://www.reuters.com/article/us-usa-defense-congress-nord-stream-idUSKBN28E31I>

Gehrke, L. (2021, August 22). *Merkel confronts Putin about Navalny on 1st anniversary of poisoning*. [cit. 2023-07-06] POLITICO. <https://www.politico.eu/article/angela-merkel-vladimir-putin-moscow-russia-alexei-navalny/>

Goldenberg, R. (2020, January 28). *Germany's Green party: How it evolved*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-15] <https://www.dw.com/en/germanys-green-party-how-it-evolved/a-40586834>

Gotev, G. (2015, December 4). *EU leaders to clash over Nord Stream 2 at summit*. www.euractiv.com. [cit. 2023-06-18] <https://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-leaders-to-clash-over-nord-stream-2-at-summit/>

Gotev, G. (2016, May 2). *EPP takes strong position against Nord Stream 2*. www.euractiv.com. [cit. 2023-06-18] <https://www.euractiv.com/section/energy/news/epp-takes-strong-position-against-nord-stream-2/>

Gotev, G. (2017, October 13). *Denmark readies law to block Nord Stream 2*. www.euractiv.com. [cit. 2023-03-25] <https://www.euractiv.com/section/energy/news/denmark-readies-law-to-block-nord-stream-2/>

Hans, J. (2015, October 30). *Russland: Was Gabriel und Putin besprochen haben*. Süddeutsche.de. [cit. 2023-06-21] <https://www.sueddeutsche.de/politik/russland-was-gabriel-und-putin-besprochen-haben-1.2713657>

Harding, L. (2017, April 12). *Schröder faces growing scandal over job with Russian gas giant*. The Guardian. [cit. 2023-06-18] <https://www.theguardian.com/world/2005/dec/13/russia.germany>

Harper, J. (2017, November 14). *Nordstream II gas pipeline in deep water*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-06] <https://www.dw.com/en/nordstream-ii-gas-pipeline-in-deep-water/a-41372833>

Ioffe, J. (2023, July 9). *Putin's Press Conference Proved Merkel Right: He's Lost His Mind*. The New Republic. [cit.2023-06-03] <https://newrepublic.com/article/116852/merkel-was-right-putins-lost-his-mind-press-conference>

Jancarikova, T. (2015, November 5). *Europe's Nord Stream-2 risks strangling Ukraine -U.S. official*. U.S. [cit. 2023-06-02] <https://www.reuters.com/article/eu-gas-russia-idUSL8N1303G720151105>

Karnitschnig, M. (2020, August 12). *Germany blames Trump in pursuit of Nord Stream 2 pipeline*. POLITICO. [cit. 2023-03-18] <https://www.politico.eu/article/germany-plays-trump-card-in-pursuit-of-russian-nord-stream-2-pipeline-dream/>

Karnitschnig, M. (2022, March 10). *Gerhard Schröder travels to Moscow to meet Putin in Ukraine peace bid*. POLITICO. [cit. 2023-05-20] <https://www.politico.eu/article/gerhard-schroder-in-moscow-to-meet-putin-in-ukraine-peace-bid-sources/>

Knight, B. (2021, July 24). *The history of Nord Stream*. Deutsche Welle. [cit. 2023-05-19] <https://www.dw.com/en/the-history-of-nord-stream/a-58618313>

Lang, K., Westphal, K. (2017). *Nord Stream 2: a political and economic contextualisation*. *Stiftung Wissenschaft Und Politik*, 39. [cit. 2023-07-01] https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/document/51318/1/ssoar-2017-lang_et_alNord_Stream_2_a_political.pdf

MacAskill, E. (2018, July 11). *Angela Merkel hits back at Donald Trump at Nato summit*. The Guardian. [cit. 2023-06-28] <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jul/11/nato-summit-donald-trump-says-germany-is-captive-of-russians>

Manson, K., Chazan, G. (2021, May 20). *Biden to waive Trump-era sanctions on operator of Russian pipeline*. Financial Times. [cit. 2023-06-30] <https://www.ft.com/content/22555df1-0b88-4d46-8287-9e0c8f03cc6a>

Mason, J. (2018, July 11). *Trump lashes Germany over gas pipeline deal, calls it Russia's "captive."* U.S. [cit. 2023-06-30] <https://www.reuters.com/article/us-nato-summit-pipeline-idUSKBN1K10VI>

Maynes, C. (2020, January 11). *Russia's Putin, Germany's Merkel Hold Talks in Moscow*. VOA. [cit. 2023-06-18] https://www.voanews.com/a/europe_russias-putin-germanys-merkel-hold-talks-moscow/6182451.html

Milder, S. (2018, June 25). *The New Watch on the Rhine: Anti-Nuclear Protest in Baden and Alsace*. Environment & Society Portal. [cit. 2023-07-10] <https://www.environmentandsociety.org/arcadia/new-watch-rhine-anti-nuclear-protest-baden-and-alsace>

Noack, R. (2018, September 25). *Trump accused Germany of becoming 'totally dependent' on Russian energy at the U.N. The Germans just smirked*. Washington Post. [cit. 2023-06-30] <https://www.washingtonpost.com/world/2018/09/25/trump-accused-germany-becoming-totally-dependent-russian-energy-un-germans-just-smirked/>

Pannier, B. (2009, January 27). *Conference Ends With EU Support, But No Cash*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit.2023-05-25] https://www.rferl.org/a/Nabucco_Pipeline_Conference_Ends_With_EU_Support_But_No_Cash/1375557.html

Petrikowski, N. Peter (2023). *Angela Merkel*. Encyclopedia Britannica. [cit. 2023-05-10] <https://www.britannica.com/biography/Angela-Merkel>

Posaner, J., Gehrke, L., Weise, Z., Von Der Burchard, H., Nöstlinger, N., & Zimmermann, A. (2021, December 8). *Meet Germany's new government*. POLITICO. [cit. 2023-05-22] <https://www.politico.eu/article/meet-germany-new-government-scholz-cabinet/>

- Radkau, J. (2021, December 7). *Eine kurze Geschichte der deutschen Antiatomkraftbewegung*. bpb.de. [cit. 2023-05-29]
<https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/59680/eine-kurze-geschichte-der-deutschen-antiatomkraftbewegung/?p=all>
- Rettman, A. (2018, April 11). Merkel: Nord Stream 2 is “political.” *EUobserver*. [cit. 2023-07-15] <https://euobserver.com/green-economy/141570>
- Rohan, B. (2011, April 15). *Germany debates how to dump nuclear power*. U.S. [cit. 2023-07-12] <https://www.reuters.com/article/us-germany-nuclear-idUSTRE73E2I920110415>
- Rooks, T. (2021, May 6). *What’s behind America’s Nord Stream objections?* Deutsche Welle. [cit. 2023-06-29] <https://www.dw.com/en/whats-behind-americas-nord-stream-objections/a-47407171>
- Rosenberg, S. BBC News. (2021, January 17). *Russia Navalny: Poisoned opposition leader held after flying home*. BBC News. [cit. 2023-07-05] <https://www.bbc.com/news/world-europe-55694598>
- Schalit, J. (2016, February 1). *Germany seeks to overcome opposition to Nord Stream 2*. www.euractiv.com. [cit. 2023-06-29]
<https://www.euractiv.com/section/energy/news/germany-seeks-to-overcome-opposition-to-nord-stream-2/>
- Sciolino, E. (1993, September 22). *SHOWDOWN IN MOSCOW; U.S. Supports Move By Russian Leader To Break Deadlock*. The New York Times. [cit. 2023-06-29]
<https://www.nytimes.com/1993/09/22/world/showdown-in-moscow-us-supports-move-by-russian-leader-to-break-deadlock.html>
- Shchedrov, O. (2007, January 24). *Putin praises Prodi, sees huge Italian investment*. U.S. [cit. 2023-06-27] <https://www.reuters.com/article/us-italy-russia-prodi-idUSL2368259820070124>

Siddi, M. (2015, October 1). *The EU-Russia gas relationship: new projects, new disputes?*

Unica-it. [cit. 2023-06-02]

https://www.academia.edu/16350194/The_EU_Russia_gas_relationship_new_projects_new_disputes

Simopt, S. W. (n.d.). Druzhba Pipeline. [cit. 2023-05-29] <https://www.iaot.eu/en/oil-transport/druzhba-pipeline>

Soldatkin, V. (2021, September 10). Russia completes Nord Stream 2 construction, gas flows yet to start. Reuters. [cit. 2023-06-10] <https://www.reuters.com/business/energy/russias-gazprom-says-it-has-completed-nord-stream-2-construction-2021-09-10/>

Tran, M. (2017, April 12). Russia defies west by recognising Georgian rebel regions. The Guardian. [cit. 2023-05-20] <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/26/russia.georgia1>

Wehrmann, B. (2019, December 19). *Gas to become energy transition's "second pillar" – German energy industry.*

Westphal, K. (2016). *Der Spaltkeil Nord Stream 2?*. Stiftung Wissenschaft Und Politik (SWP). [cit. 2023-07-01] <https://www.swp-berlin.org/en/publication/der-spaltkeil-nord-stream-2>

Yasmann, V. (2012, February 2). *Russia: Kremlin Pursues Special Relationship With Germany.* RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-05-20]

<https://www.rferl.org/a/1072549.html>

Zhdannikov, D. (2019, December 31). *Factbox: Russia's oil and gas disputes with Belarus.*

U.S. [cit. 2023-05-15] <https://www.reuters.com/article/us-russia-oil-belarus-factbox-idUSKBN1YZ0XW>

7.1.4 Ostatní tisk

BBC News. (2022, November 25). Ukraine war: Merkel says she lacked power to influence Putin. [cit. 2023-06-29] <https://www.bbc.com/news/world-europe-63751688>

Clean Energy Wire. [cit. 2023-06-05] <https://www.cleanenergywire.org/news/gas-become-energy-transitions-second-pillar-german-energy-industry>

ČT. (2009, January 19). Ukrajina a Rusko podepsaly dohody o dodávkách. Končí plynová krize? ČT24 – Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR – Česká televize. [cit. 2023-05-28] <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1425347-ukrajina-a-rusko-podepsaly-dohody-o-dodavkach-konci-plynova-krize>

ČT. (2015, June 18). *Gazprom: Nord Stream povede z Německa dál do Evropy*. ČT24 – Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR – Česká televize. [cit. 2023-06-14] <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1538038-gazprom-nord-stream-povede-z-nemecka-dal-do-evropy>

ČT. (2021, March 11). *Havárie elektrárny Fukušima I změnila pohled na jadernou energii*. ČT24 – Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR – Česká televize. [cit. 2023-07-20] <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3278688-havarie-elektrarny-fukusima-i-zmenila-pohled-na-jadernou-energii>

Deutsche Welle. (2006, January 16). *Merkel und Putin vereinbaren engere Zusammenarbeit*. Deutsche Welle. [cit. 2023-05-29] <https://www.dw.com/de/merkel-und-putin-vereinbaren-engere-zusammenarbeit/a-1857978>

Deutsche Welle. (2006, May 24). *Merkel Makes Human Rights a Top Priority*. Deutsche Welle. [cit. 2023-05-27] <https://www.dw.com/en/merkel-makes-human-rights-a-top-priority/a-2029651>

Deutsche Welle. (2006, October 10). *German-Russian Talks*. Deutsche Welle. [cit. 2023-05-27] <https://www.dw.com/en/merkel-and-putin-stress-economic-ties-during-talks/a-2200658>

Deutsche Welle. (2011, July 18). *Energy matters*. Deutsche Welle. [cit. 2023-06-01] <https://www.dw.com/en/energy-adds-spark-to-merkel-medvedev-talks/a-15249056>

Deutsche Welle. (2011, July 19). *Merkel und Medwedew fordern offeneren Dialog*. Deutsche Welle. [cit. 2023-05-25] <https://www.dw.com/de/merkel-und-medwedew-fordern-offeneren-dialog/a-15249941>

Deutsche Welle. (2011, March 13). *Nuclear debate*. Deutsche Welle. [cit. 2023-05-29] <https://www.dw.com/en/tens-of-thousands-of-germans-take-to-the-streets-in-anti-nuclear-protest/a-14907859>

Deutsche Welle. (2011, March 28). *Green victory*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-10] <https://www.dw.com/en/greens-force-historic-change-of-power-in-german-state-elections/a-14943224>

Deutsche Welle. (2014, March 29). *Germany's energy dilemma*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-10] <https://www.dw.com/en/germanys-russian-energy-dilemma/a-17529685>

Deutsche Welle. (2016, August 25). *Biden warns EU against Russian gas dependency*. Deutsche Welle. [cit. 2023-06-30] <https://www.dw.com/en/biden-warns-europe-against-dependency-on-russia-for-heating-oil-and-natural-gas/a-19503334>

Deutsche Welle. (2017, June 16). *Europe-US energy row*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-01] <https://www.dw.com/en/us-bill-on-russia-sanctions-prompts-german-austrian-outcry/a-39270624>

Deutsche Welle. (2018, November 30). *New cyberattack targeted German politicians*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-15] <https://www.dw.com/en/germany-detects-new-cyberattack-targeting-politicians-military/a-46515590>

Deutsche Welle. (2021, January 21). *EP calls for Nord Stream 2 stop over Navalny arrest*. Deutsche Welle. [cit. 2023-07-10] <https://www.dw.com/en/european-parliament-calls-for-halt-on-nord-stream-2-construction-after-navalny-arrest/a-56305956>

Emerging Europe. (2019, August 28). *Polish minister compares Nord Stream 2 with Molotov-Ribbentrop Pact* [cit. 2023-07-10] <https://emerging-europe.com/news/polish-minister-compares-nord-stream-2-with-molotov-ribbentrop-pact/>

Euromaidan Press (2014). *International Response to Annexation of Crimea* [cit. 2023-06-05] https://euromaidanpress.com/2014/03/24/international-response-to-annexation-of-crimea/?__cf_chl_tk=bATt0MiRXw2DzbE63IHrIAjsjJ5UnB7pCZwBOLLj4Qk-1690562296-0-gaNycGzNDBA

Europaportalen. (2016, August 25). *Joe Biden varnar Sverige för ny rysk gasledning*. Joe Biden Varnar Sverige För Ny Rysk Gasledning. [cit.2023-06-20] <https://www.europaportalen.se/2016/08/joe-biden-varnar-sverige-en-ny-rysk-gasledning>

ICDS (2018, August 14). *Nord Stream Expansion Agreed, Wintershall Swapped to Gazprom – ICDS*. [cit. 2023-06-22] <https://icds.ee/en/nord-stream-expansion-agreed-wintershall-swapped-to-gazprom/>

Maailm. (2008, August 25). *Merkel: Gruusia konflikt ei mõjuta Nord Streami elluviimist*. Maailm. [cit. 2023-06-20] <https://maailm.postimees.ee/28929/merkel-gruusia-konflikt-ei-mojuta-nord-streami-elluviimist>

Manager Magazin. (2009, January 29). *a-452e4ee6-0001-0001-0000-000000604282*. Manager Magazin, Hamburg, Germany. [cit. 2023-06-18] <https://www.manager-magazin.de/unternehmen/artikel/a-604282.html>

NBC News. (2021, December 3) *Biden puts Democrats in bind with push against sanctions on Russian pipeline*. [cit. 2023-06-29] <https://www.nbcnews.com/politics/national-security/bidens-push-sanctions-russias-pipeline-puts-democrats-bind-rcna7263>

Offshore Energy Today. (2020, April 3). *Allseas stops Nord Stream 2 works citing U.S. sanctions*. Offshore Energy. [cit. 2023-06-30] <https://www.offshore-energy.biz/allseas-stops-nord-strea-2-works-citing-u-s-sanctions/>

OSW Centre for Eastern Studies. (2016, October 12). *The Nordic countries on Nord Stream 2: between scepticism and neutrality*. [cit. 2023-07-06]

<https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2016-10-12/nordic-countries-nord-stream-2-between-scepticism-and>

Pravda.sk. (2015, September 10). *Robia z nás idiotov, kritizujú Fico s Jaceňukom rozšírenie Nord Streamu*. [cit. 2023-06-02] <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/367178-slovensko-navstivi-vo-stvrtok-ukrajinsky-premier-arsenij-jacenuk/>

Radio Free Europe/Radio Liberty. (2012, February 2). *Russia: Putin, Merkel Accentuate The Positive*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-05-17]

<https://www.rferl.org/a/1074195.html>

Radio Free Europe/Radio Liberty. (2018, May 28). *Polish PM Calls Nord Stream 2 “Weapon” Of Hybrid Warfare*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-03-25]

<https://www.rferl.org/a/polish-pm-calls-nord-stream-2-weapon-of-hybrid-warfare/29255392.html>

Radio Free Europe/Radio Liberty. (2018, November 8). *U.S. Energy Secretary Warns Sanctions Still Possible Over Nord Stream 2 Project*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-06-27] <https://www.rferl.org/a/u-s-energy-secretary-perry-warns-sanctions-possible-nord-stream-2-project/29590397.html>

Radio Free Europe/Radio Liberty. (2019, December 12). *Ukraine Welcomes, Germany Rejects Expected U.S. Sanctions On Nord Stream*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-06-29] <https://www.rferl.org/a/ukraine-welcomes-expected-u-s-sanctions-against-nord-stream-2/30321930.html>

Radio Free Europe/Radio Liberty. (2019, December 17). *U.S. Senate Approves Nord Stream 2 Gas Pipeline Sanctions*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-06-29]

<https://www.rferl.org/a/u-s-senate-approves-stream-2-gas-pipeline-sanctions/30330768.html>

Radio Free Europe/Radio Liberty. (2020, July 30). *Pompeo Says U.S. Will “Do Everything” To Stop Nord Stream 2 Project*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-06-30]
<https://www.rferl.org/a/pompeo-u-s-will-do-everything-to-stop-nord-stream-2/30757543.html>

Radio Free Europe/Radio Liberty. (2020, May 2). *Russian Ship Capable Of Completing Nord Stream 2 Approaches Danish Waters*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-07-15]
<https://www.rferl.org/a/russian-ship-capable-of-completing-nord-stream-2-approaches-danish-waters/30588506.html>

Radio Free Europe/Radio Liberty. (2021, March 11). *Blinken Assures Congress Of Biden’s Opposition To Nord Stream 2*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. [cit. 2023-07-01]
<https://www.rferl.org/a/blinken-congress-biden-opposition-nord-stream-2/31144189.html>

Reuters. (2010, October 30). *FACTBOX-State positions on German nuclear plants*. U.S. [cit.2023-06-08] <https://www.reuters.com/article/germany-nuclear-factbox-idUSLDE67Q13N20100830>

Reuters. (2018, January 27). *U.S.’s Tillerson says Nord Stream 2 pipeline would undermine Europe’s energy security*. U.S. [cit. 2023-06-29] <https://www.reuters.com/article/europe-nordstream-usa-idUKL8N1PM069>

Reuters. (2020, November 26). *Norway’s DNV GL suspends Nord Stream 2 work over U.S. sanctions fear*. U.S. [cit. 2023-03-29] <https://www.reuters.com/article/nordstream-norway-idUSL1N2IC14F>

Reuters. (2023, June 27). *Renewable share of German power use climbs to 52.3% in first half*. [cit. 2023-06-29] <https://www.reuters.com/sustainability/renewable-share-german-power-use-climbs-523-h1-2023-06-27/>

Spiegel.de. (2006, October 10). *Putin in Dresden mit "Mörder"-Rufen empfangen*. DER SPIEGEL, Hamburg, Germany. [cit. 2023-05-29]
<https://www.spiegel.de/politik/deutschland/deutschland-besuch-putin-in-dresden-mit-moerder-rufen-empfangen-a-441835.html>

Spiegel.de. (2006, October 23). "I'm Anything but an Opponent of America". DER SPIEGEL, Hamburg, Germany. [cit. 2023-05-26]
<https://www.spiegel.de/international/spiegel/spiegel-interview-with-ex-chancellor-gerhard-schroeder-i-m-anything-but-an-opponent-of-america-a-444069.html>

Spiegel.de. (2009, January 29). Merkel Calls on EU to Support Baltic Gas Pipeline. DER SPIEGEL, Hamburg, Germany. [cit. 2023-05-30]
<https://www.spiegel.de/international/europe/europe-split-over-energy-security-merkel-calls-on-eu-to-support-baltic-gas-pipeline-a-604277.html>

Spiegel.de. (2010, September 6). Merkel's Government Extends Nuclear Plant Lifespans. DER SPIEGEL, Hamburg, Germany. [cit. 2023-05-29]
<https://www.spiegel.de/international/germany/14-years-longer-online-merkel-s-government-extends-nuclear-plant-lifespans-a-715833.html>

Spiegel.de. (2011, March 12). *Reaction to Japan Catastrophe: Accident Triggers Nuclear Power Debate in Germany*. Reaction to Japan Catastrophe: Accident Triggers Nuclear Power Debate in Germany – DER SPIEGEL. [cit. 2023-06-29]
<https://www.spiegel.de/international/germany/reaction-to-japan-catastrophe-accident-triggers-nuclear-power-debate-in-germany-a-750545.html>

Spiegel.de. (2014, March 24). Merkel Seeks a Hardline on Putin. DER SPIEGEL, Hamburg, Germany. [cit.2023-06-08] <https://www.spiegel.de/international/germany/merkel-and-europe-search-for-an-adequate-response-to-putin-a-960378.html>

Sputnik International. (2011, July 18). *Medvedev starts visit to Germany*. [cit. 2023-05-15]
<https://sputnikglobe.com/20110718/165254216.html>

Tass. (2017, June 16). Helmut Kohl did much to develop German-Russia relations — ex president Yeltsin's widow. [cit. 2023-04-29] <https://tass.com/society/951910>

Warsaw Institute. (2020, August 25). *U.S. Lawmakers Seek New Nord Stream 2 Sanctions But Russia Does Not Stand Down* [cit. 2023-06-29] <https://warsawinstitute.org/u-s-lawmakers-seek-new-nord-stream-2-sanctions-russia-not-stand/>

World Nuclear Association. (2007, March 15). [cit. 2023-07-02] <https://www.world-nuclear-news.org/Articles/RWE-tries-persuasion-before-lawsuit>

World Nuclear Association. (2023). *Nuclear Power in Germany* [cit. 2023-06-17] <https://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-g-n/germany.aspx>

Wyborcza.pl. (2016, May 25). *USA: Nord Stream 2 grozi monopolem* [cit. 2023-07-03] <https://wyborcza.biz/biznes/7,177151,20106040,usa-nord-stream-2-grozi-monopolem.html?disableRedirects=true>

7.1.5 Statistické údaje

Eurostat. (2023, April 28). *Energy statistics - an overview - Statistics Explained.* [cit. 2023-05-29] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_statistics_-_an_overview#Energy_dependency

Eurostat. (2023, May 3). *Natural gas supply statistics - Statistics Explained.* [cit. 2023-06-29] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Natural_gas_supply_statistics

Ritchie, H., Roser, M., & Rosado, P. (n.d.). *Germany: Energy Country Profile.* Our World in Data. [cit. 2023-06-02] <https://ourworldindata.org/energy/country/germany>

Statista. (2023, April 27). *Germany's electricity generation from nuclear sources 2005-2022.* [cit. 2023-07-05] <https://www.statista.com/statistics/736720/electricity-generation-nuclear-germany/>

Worldometers. (n.d.). *Natural Gas Reserves by Country* [cit. 2023-07-28] <https://www.worldometers.info/gas/gas-reserves-by-country/>

Worldometers. (n.d.). *Oil Reserves by Country* [cit. 2023-06-28] <https://www.worldometers.info/gas/gas-reserves-by-country>

7.2 Sekundární literatura

Ackland, L. (2009). Can Germany Survive Without Nuclear Power? *Bulletin of the Atomic Scientists*, 65(4), 41–52. [cit. 2023-07-08] <https://doi.org/10.2968/065004005>

Balmaceda, M. (2009). At a crossroads: the Belarusian-Russian Energy-Political Model in Crisis. *Chaillot Papers Series 119*. [cit. 2023-05-23]

Bauer, T. K., Braun, S. T., Kvasnicka, M. (2017). Nuclear power plant closures and local housing values: Evidence from Fukushima and the German housing market. *Journal of Urban Economics*, 99, 94–106. [cit. 2023-07-10] <https://doi.org/10.1016/j.jue.2017.02.002>

Bros, A., Mitrova, T., Westphal, K. (2017). German-Russian Gas Relations. A Special Relationship in Troubled Waters. [cit. 2023-06-29] 10.13140/RG.2.2.33394.56003.

Daehnhardt, P., Handl, V. (2018, October 2). Germany's Eastern Challenge and the Russia–Ukraine Crisis: A New Ostpolitik in the Making? *German Politics*, 27(4), 445–459. [cit. 2023-06-26] <https://doi.org/10.1080/09644008.2018.1448385>

De Kerf, J. (2017). Anti-Gay Propaganda Laws: Time for the European Court of Human Rights to Overcome Her Fear of Commitment. *DiGeSt. Journal of Diversity and Gender Studies*, 4(1), 35–48. [cit. 2023-05-29] <https://doi.org/10.11116/digest.4.1.2>

Drulák, P. (2008, January 1). *Jak zkoumat politiku*. [cit. 2023-04-02]

Feldhoff, T. (2014). Post-Fukushima energy paths: Japan and Germany compared. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 70(6), 87–96. [cit. 2023-07-02] <https://doi.org/10.1177/0096340214555108>

Forsberg, T. (2016), From Ostpolitik to ‘frostpolitik’? Merkel, Putin and German foreign policy towards Russia. *International Affairs*, 92: 21-42. [cit. 2023-05-28] <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12505>

Gallier, C., Löschel, A., Sturm, B. (2014) Did Fukushima matter? Empirical evidence of the demand for climate protection in Germany, *Applied Economics Letters*, 21:12, 846-851, [cit. 2023-05-29] DOI: 10.1080/13504851.2014.892194

Glaser, A. (2012, November). From Brokdorf to Fukushima: The long journey to nuclear phase-out. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 68(6), 10–21. [cit. 2023-05-30] <https://doi.org/10.1177/0096340212464357>

Handl, V. (2019). Entfremdung und Kooperation: Paradigmenwechsel in der deutschen Russlandpolitik?. *Osteuropa*, 69(1–2), 53–66. [cit. 2023-07-23] <https://doi.org/10.35998/oe-2019-0025>

Helms, L., Van Esch, F., Crawford, B. (2018). Merkel III: From Committed Pragmatist to ‘Conviction Leader’? *German Politics*, 28(3), 350–370. [cit. 2023-05-29] <https://doi.org/10.1080/09644008.2018.1462340>

Keypour, J., Hendla, I. (2019). The Annexation of Crimea: A Realist Look from the Energy Resources Perspective. *Baltic Journal of European Studies*, 9(3), 148–165. [cit. 2023-05-26] <https://doi.org/10.1515/bjes-2019-0027>

Kóczy, L., Csercsik, D., Sziklai, B. R. (2022). Nord Stream 2: A prelude to war. *Energy Strategy Reviews*, 44, 100982. [cit. 2023-03-29] <https://doi.org/10.1016/j.esr.2022.100982>

Kokeev, A. (2021). FRG and Biden’s Transatlantic Strategy: Unsolved Problems and New Challenges. *World Economy and International Relations*, 65(9), 56–68. [cit. 2023-06-29] <https://doi.org/10.20542/0131-2227-2021-65-9-56-68>

Larsen, H. (2012) The Russo-Georgian war and beyond: towards a European great power concert, *European Security*, 21:1, 102-121, [cit. 2023-05-27] DOI: 10.1080/09662839.2012.656595

Mushaben, J. (2017) Wir schaffen das! Angela Merkel and the European Refugee Crisis, *German Politics*, 26:4, 516-533, [cit. 2023-04-25] DOI: 10.1080/09644008.2017.1366988

Newnham, R. (2017). Germany and Russia Since Reunification, *German Politics and Society*, 35(1), 42-62. [cit. 2023-05-29] <https://doi.org/10.3167/gps.2017.350103>

Nunner, S. (2016) International Law, Recognition and the Recent Practice of States in the Cases of Kosovo, South Ossetia and Abkhazia, *Bilge Strateji, Cilt 8, Sayı 14*, ss.19-46 [cit. 2023-05-30]

Petit, P. (2013). France and Germany Nuclear Energy Policies Revisited: A Veblenian Appraisal. *Panoeconomicus*. 60. 687-698. [cit. 2023-05-04] 10.2298/PAN1305687P.

Rahr, A. (2007). Germany and Russia: A Special Relationship. *The Washington Quarterly*, 30(2), 137–145. [cit. 2023-06-04] <https://doi.org/10.1162/wash.2007.30.2.137>

Rehner, R., McCauley, D. (2016), Security, justice and the energy crossroads: Assessing the implications of the nuclear phase-out in Germany, *Energy Policy*, Vol. 88, Pages 289-298. [cit. 2023-05-06]

Siddi, M. (2016) German Foreign Policy towards Russia in the Aftermath of the Ukraine Crisis: A New Ostpolitik?, *Europe-Asia Studies*, 68:4, 665-677. [cit. 2023-05-25]

Siddi, M. (2020) Theorising conflict and cooperation in EU-Russia energy relations: ideas, identities and material factors in the Nord Stream 2 debate, *East European Politics*, 36:4, 544-563, [cit. 2023-05-25] DOI: 10.1080/21599165.2019.1700955

Spanger, H.-J. (2012). German-Russian Relations: A Pan-European Mission as National Interest. *Studia Diplomatica*, 65(1), 33–44. [cit. 2023-06-04] <https://www.jstor.org/stable/26531517>

Spoehr, K., Piirimäe, K. (2022) With or without Russia? The Boris, Bill and Helmut Bromance and the Harsh Realities of Securing Europe in the Post-Wall World, 1990-1994, *Diplomacy & Statecraft*, 33:1, 158-193, [cit. 2023-03-30] DOI: 10.1080/09592296.2022.2041816

Stent, A. (2022) Germany and Russia: Farewell to Ostpolitik?, *Survival*, 64:5, 27-38, [cit. 2023-05-20] DOI: 10.1080/00396338.2022.2126194

Sydoruk, T., Stepanets, P., & Tymeichuk, I. (2019). Nord Stream 2 as a Threat to National Interests of Poland and Ukraine. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 19(3-4), 467-490. [cit. 2023-03-22]

Szabo, S. F. (2014). *Germany, Russia, and the Rise of Geo-Economics*. Bloomsbury Publishing. [cit. 2023-05-30]

Westphal, K. (2020). German–Russian gas relations in face of the energy transition. *Russian Journal of Economics*, 6(4), 406–423. [cit. 2023-06-20]
<https://doi.org/10.32609/j.ruje.6.55478>

Westphal, K. (2021). Nord Stream 2 – Deutschlands Dilemma. *Stiftung Wissenschaft Und Politik*, 8. [cit. 2023-06-20] <https://doi.org/10.18449/2021a33v02>

Wood, S., Henke, O. (2021), Denmark and Nord Stream 2: A small state's role in global energy politics, *Energy Policy*, Vol. 148, Part B. [cit. 2023-03-22]

Yoder, J. (2011). An Intersectional Approach to Angela Merkel's Foreign Policy, *German Politics*, 20:3, 360-375, [cit.2023-05-20] DOI: 10.1080/09644008.2011.606571

8. Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa Evropy s vyznačenými evropsko-ruskými plynovody (Mapa)

Příloha č. 2: Německý energetický mix v roce 2009 (Graf)

Příloha č. 3: Německý energetický mix v roce 2022 (Graf)

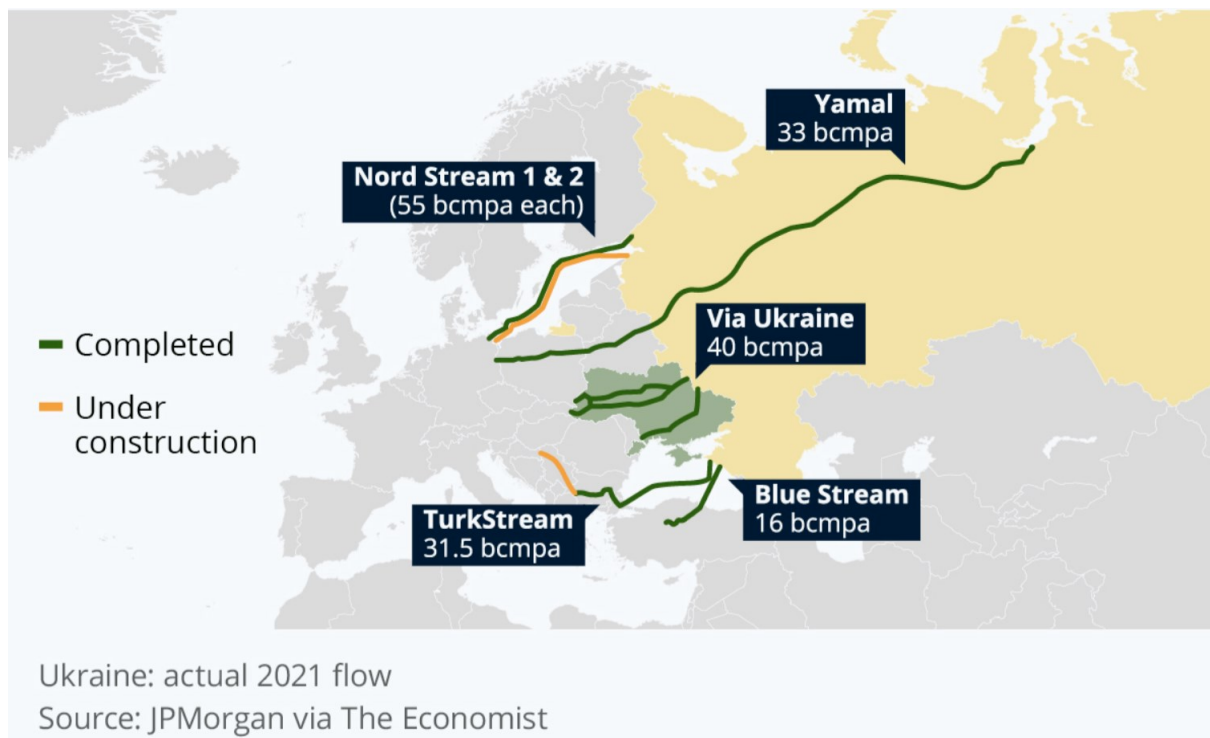
Příloha č. 4: Podíly jednotlivých zdrojů na německém energetickém mixu v letech 2010-2014 (Graf)

Příloha č. 5: Výňatek z dokumentu Evropské komise „Rámcová strategie k vytvoření odolné energetické unie s pomocí progresivní politiky v oblasti změny klimatu“ (Text)

Příloha č. 6: Import ruského plynu do Německa v letech 1970-2018 (Graf)

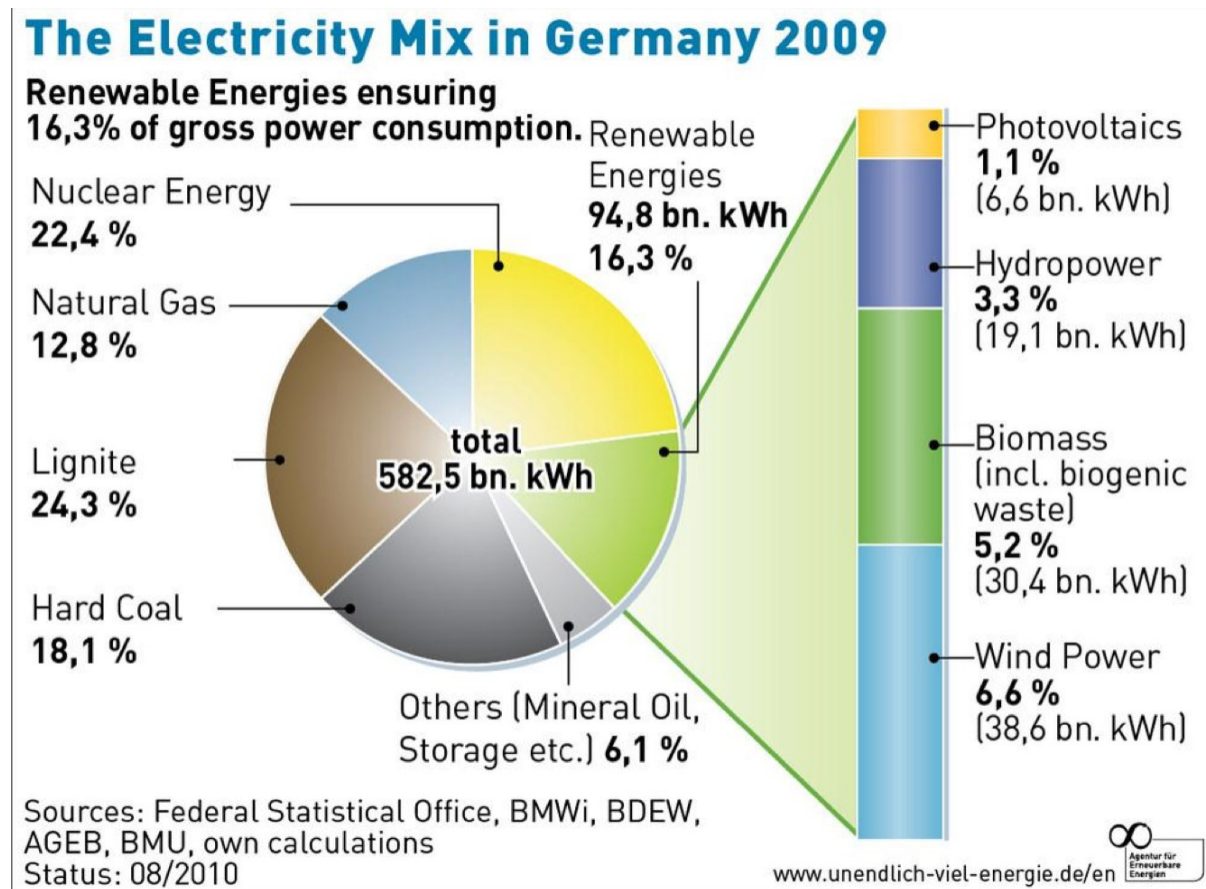
Příloha č. 7: Import ruského zemního plynu do Evropy a kapacity rusko-evropských plynovodů v roce 2014 (Tabulka)

Příloha č. 1: Mapa Evropy s vyznačenými evropsko-ruskými plynovody



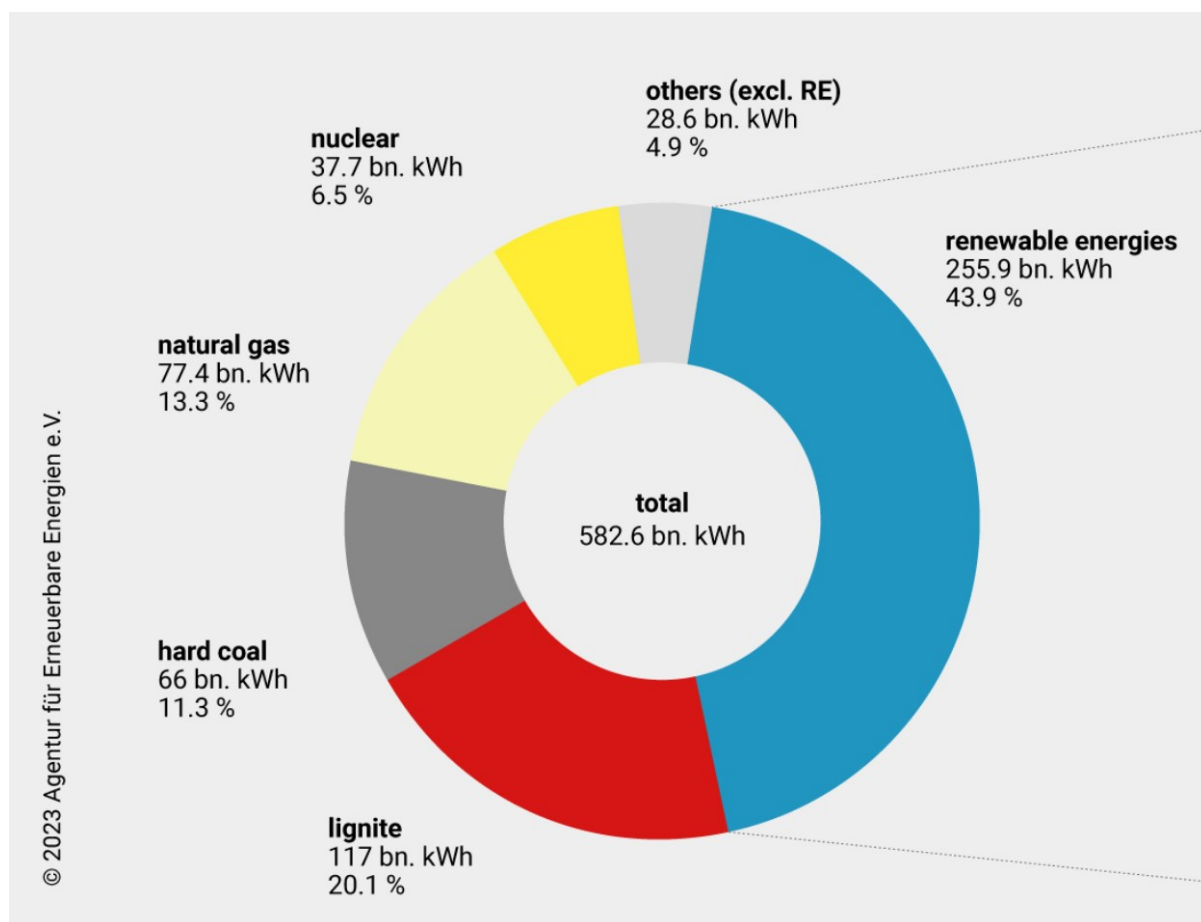
Zdroj: Buchholz, K. (2022, February 3). *Infographic: The Gas Pipelines Linking Russia and Europe*. Statista Daily Data. [cit. 2023-07-06] <https://www.statista.com/chart/26769/russian-european-gas-pipelines-map>

Příloha č. 2: Německý energetický mix v roce 2009



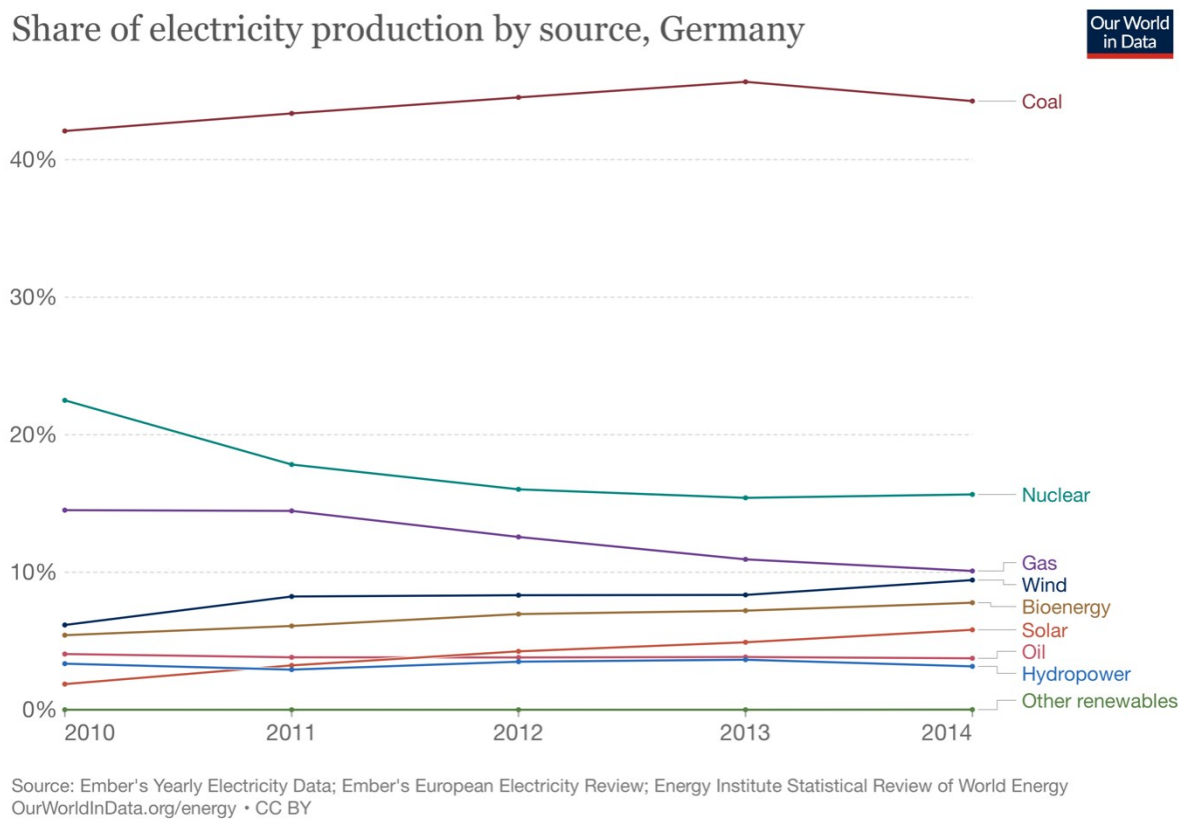
Zdroj: Global Energy Network Institute. (2011). Is 100% Renewable Energy possible for Germany by 2020? [cit. 2023-07-06] http://www.geni.org/globalenergy/research/renewable-energy-potential-of-germany/Germany_Final_PBMfinal.pdf

Příloha č. 3: Německý energetický mix v roce 2022



Zdroj: DLR Forschungspark - Energy transition in Germany. (n.d.). DLR Forschungspark - Energy Transition in Germany. [cit. 2023-07-7] <https://windenergy-researchfarm.com/good-reasons/energy-transition-in-germany-1>

Příloha č. 4: Podíly jednotlivých zdrojů na německém energetickém mixu v letech 2010-2014



Zdroj: Ritchie, H., Roser, M., & Rosado, P. (n.d.). *Germany: Energy Country Profile*. Our World in Data. [cit. 2023-06-02] <https://ourworldindata.org/energy/country/germany>

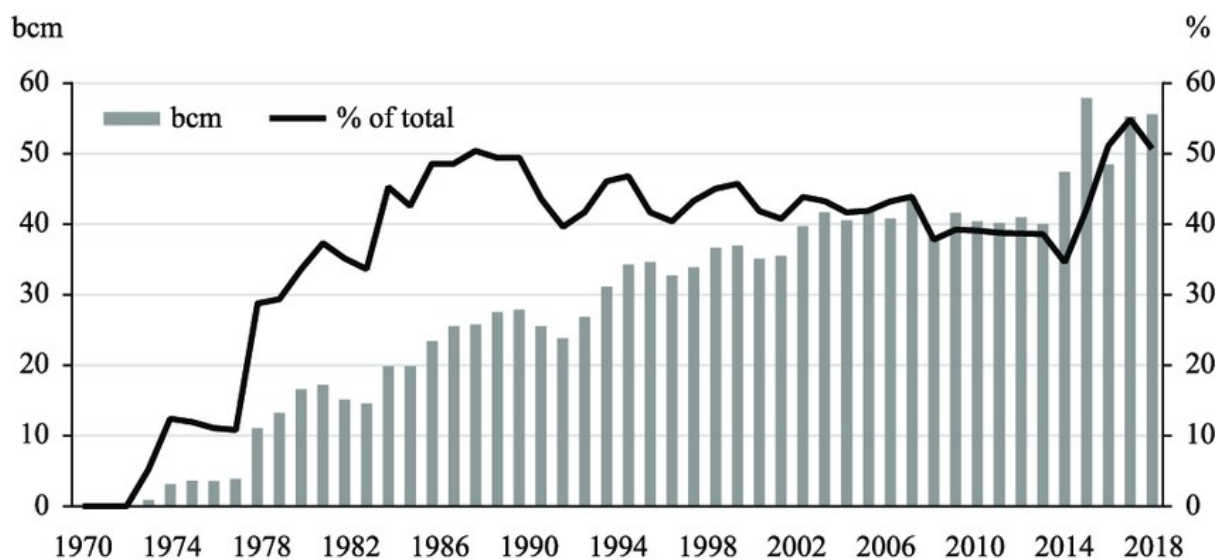
Příloha č. 5: Výňatek z dokumentu Evropské komise „Rámcová strategie k vytvoření odolné energetické unie s pomocí progresivní politiky v oblasti změny klimatu“

Diverzifikace dodávek (energetických zdrojů, dodavatelů a tras)

Politické výzvy v průběhu posledních měsíců ukázaly, že diverzifikace zdrojů energie, dodavatelů a tras je zásadní pro zajištění bezpečnosti a odolnosti dodávek energie evropským občanům a podnikům, které očekávají, že budou mít kdykoliv přístup k cenově dostupné a konkurenceschopné energii. Pro zajištění diverzifikace dodávek plynu je třeba zintenzivnit práci na jižním koridoru pro přepravu plynu, aby střeadoasijské země mohly svůj plyn vyvážet do Evropy. Zřízení uzlů zkapalněného plynu v severní Evropě, do nichž jsou zapojeni četní dodavatelé, značně posiluje bezpečnost dodávek energie. Tento příklad je třeba následovat i ve střední a východní Evropě a rovněž ve Středomoří, kde se připravuje středomořský plynárenský uzel.

Zdroj: EUR-Lex. (2015, February 25). SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU, VÝBORU REGIONŮ A EVROPSKÉ INVESTIČNÍ BANCE *Rámcová strategie k vytvoření odolné energetické unie s pomocí progresivní politiky v oblasti změny klimatu* /* COM/2015/080 final */ EUR-Lex. [cit. 2023-07-02] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-CS/ALL/?uri=CELEX:52015DC0080&from=EN>

Příloha č. 6: Import ruského plynu do Německa v letech 1970-2018



Zdroj: Westphal, K. (2020). German–Russian gas relations in face of the energy transition. *Russian Journal of Economics*, 6(4), 406–423. [cit. 2023-06-20]
<https://doi.org/10.32609/j.ruje.6.55478>

Příloha č. 7: Import ruského zemního plynu do Evropy a kapacity rusko-evropských plynovodů v roce 2014

Source: European Commission, Quarterly Report on European Gas Markets 7/4 2014, Naftogaz Ukraine.

Transit route	EU entry points	Capacity (bcm/year)	Actual total flow (bcm/year)			
			2011	2012	2013	2014
Nord Stream	Germany	55	0.5	10.6	22.1	32.8
Yamal–Europe	Poland	32.9	22.8	25.0	30.6	29.8
Ukraine	Slovakia, Hungary, Poland, Romania	147.9	101.1	81.2	83.7	59.4

NB: The table does not show Russian gas exports to the Baltic countries and Finland; volumes of gas via Ukraine shown include those exported to Turkey and other non-EU countries in the Balkans.

Zdroj: Siddi, M. (2015, October 1). *The EU-Russia gas relationship: new projects, new disputes?* Unica-it. [cit. 2023-06-02]

https://www.academia.edu/16350194/The_EU_Russia_gas_relationship_new_projects_new_disputes